

Redacțiunea, Administrațiunea
și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Anunțurile ne frâncați nu se primesc.
Anunțurile nu se retrimit.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Inserate mai primesc în Viena
L. Meise, Haasenstein & Vogler (Otto
Kos), H. Schalek, Alois Herndl, M.
Duka, A. Oppelk, J. Donnerberg; în
Budapesta: A. V. Goldberger, Eck-
stein Bernat; în Frankfurt: G. L.
Dauke; în Hamburg: A. Steiner.
Prețurile inserțiilor: o serie
pe o coloană 6 cr. și
10 cr. timbra pentru o publi-
care. Publicări mai dese după
tarif și învoiață.
Reclama pe pagina a III-a o
seră 10 cr. v. a. s. 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

NUMĂR DE DUMINECĂ 38)

"Gazeta" este în fă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franco, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franco.
Se prenumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
a administrațiuno, piața mare,
Târgul Inului Nr. 30 etaghtul
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Ună exemplară 6 cr. v. a.
s. 15 bani. Atât abonamen-
tele cât și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 207.—Anul LV.

Brașov, Duminecă, 20 Septembrie (2 Octombrie)

1892.

Nou abonament

la

"GAZETA TRANSILVANIEI".

Cu 1 Octombrie 1892 st. v.

se deschide nou abonament

la care invităm

pe toți amicii și sprijinitorii țării noastre.

Prețurile abonamentului

Pentru Austro-Ungaria: pe trei luni 3 fl.,
pe șase luni 6 fl., pe un an 12 fl.

Pentru România și străinătate: pe trei
luni 10 franco, pe șase luni 20 franco, pe un
an 40 franco.

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria: pe un an 2 fl., pe
șase luni 1 fl.
Pentru România și străinătate: pe un an 8
franc, pe șase luni 4 franc.

Abonarea se poate face mai ușor și
mai repede prin mandate postale.

Administrațiunea

"Gazetei Transilvaniei".

Brașov, 19 Septembrie v.

Greutățile cele mari, cu care
are a se lupta poporul nostru
românesc de atâți ani de zile,
multele lovirii, ce trebuie să le
sufere, multele pierderi ce le
sufere din cauza dușmanii săi,
facu ca adeseori el să simte
forțe obosite.

Nici nu-i mirare. Alte popore
mult mai înaintate în toate
privințele, avându în sinele lor
și destul bărbăție luminați, care
să lupte, și mijloce bănești
neamănătat mai multe decât
România, și încă au obosit, nu
după 25 de ani de rezistență,
ci deja după 12—15 ani de
lupte, ce se pot asemăna
câtva cu cele ce trebuie să
le purtăm noi azi.

Decem că se pot asemăna
numai "câtva" pentru că în ade-

văr pute că nu este popor în
tota Europa, care să se vedă
constrâns a lupta pentru limba
și naționalitatea sa în condiții
așa de grele ca poporul român
dintre Tisa și Carpați.

Dintre nenumăratele neajunsuri
fă aici amintit numai unul, cel
mai mare dintre toate. Deși foarte
lipsit în urma vitregei sorți, de
care a avut parte veșnic întregi,
poporul nostru dă și contribuie
mereu din câștigul muncii sale,
dă și contribuie pentru ca să scape
de sărăcie și de ignoranță și să
croiescă un viitor mai bun.

Der partea cea mai mare din
ceea ce Românul dă și contribuie
pentru acest mare scop se
pierde și se nimicesc în urma
apăsărilor și prigonirilor duș-
mane îndreptate în contra lui și
în urma piedecilor necurmăte ce
se pun în calea înaintării sale.

Și acesta se întâmplă, după ce
poporul nostru, împlinindu-și
datoria sa cetățenească, a plătit
un rănd de dare către stat și
acum vine și plătesc o a doua
dare, ce și-o împune el însuși de
bună voie, pentru că să potă avea
școlă și să se potă lumina și
fii săi, căci din darea lui către
stat nu i se dă nimic îndreptat,
nu se alege cu nimic în folosul
său, ci cel mult se înființează
din ea școlă și așezăminte cu o
limbă străină avându de scop
a fi totu atâtea întărituri
redicate în contra limbei și a
culturei românești.

Intr'un timp der, când lupta
noastră națională este atât de
grea și neegală; când contrarii
noștri dispun după plac de o
parte mare a rodului muncii
Românului, spre a și înainta
scopurile nemului lor și a
trage folosul din ea; când totu
ei prin diavolescile lor uneltiri
ne împiedcă de a folosi cu scop
și cu succes pentru binele, dezvoltarea
și înaintarea nemului român și
partea cealaltă a rodurilor câști-

gate prin sudorea muncii noastre;
mai pot fi mirare, decât poporul
român muncind astfel în secă,
simte adeseori o adencă oboselă?

In aceste clipite de oboselă și
de adencă amărăciune, poporul
este inclinat a se îndoii, că cu
puterile sale proprii va mai
pute să-și ajute și să-și îndrepteze
năcaru încâtva trista sorțe.

Cel mai mare păcat și-lu
incarcă pe sufletu aceia, care
caută a se folosi de această
dispoziție a poporului spre a-lu
legăna în iluziuni deșerte, spre a
deștepta în elu speranța, că va
pute să se aștepte la o îmbunătățire
a sorții sale și fără ca să-și
jertfescă ultimul ban și fără ca
să lupte, cum se dice, până la
ultima picătură de sânge.

Cei ce-lu amesc și amesc
astel cu vorbe mari și late, nu
sunt amici adeverați ai poporului.
Dimpotrivă numai aceia îi vor
da un sprijin moral și o încurajare
cum se cuvine, care îl vor sfătu
să nu se încredă de cătu în
puterile sale proprii, să nu se
razime decât pe hărnicia sa
proprie și să n'astepte o ușurare
a sorții sale decât numai
dela continuarea luptei, numai
dela munca, jertfele și curagiul,
ce-lu va desfășura pentru sprijinirea
ei.

Să băgăm numai de seamă
cum procedu dușmanii noștri față
cu noi în unire, la toate punctele,
pe totu linia. Ei nu se obosesc,
căci îi susține puterea și sacul
cu grăunțele, de care dispun, der
nici nu se sfiesc de a se ocupa
și de lucrul cel mai mic, decât
credu că prin acesta vor dobândi
un folos, vor face un pas
înainte în urmărirea scopului lor
de maghiarisare.

In fața tacticii dușmane ore
bine este să ne mulțumim cu
vorbe late și sfărăitoare, și să
suferim, ca contrarii să ne ocupe
pasu de pasu și puținul tărâm,

ce-lu mai avem, să ne submineze
cu incetul toate școlile și așeză-
mintele de cultură și să ne pregă-
tescă astfel peirea națională?

Una să facem și alta să nu
lăsăm!

Să ne luptăm pentru recăști-
garea tuturor drepturilor
noștre naționale în totu întregimea
loru, der să nu uităm, că spre a
ajunge la acesta țintă avem lipsă
de mijloce morale și materiale și
aceste mijloce trebuie să ni-le
păstrăm încatu le avem și să
ni-le procurăm încatu ne lipsesc.
Acesta o vom pute face
înse numai luptându fi care
la postul său cu modestia, der
cu energiă și neobositu, pentru a
apera totu palma de locu, și a
recăști din tărâmul pierdut
puțin câte puțin, ca să putem
ajunge în starea fericită de a da
dușmanilor noștri bătălia hotărâ-
ritore.

Devisa noastră fiă: Ajută-ți și
Dumnezeu îți va ajuta!

CRONICA POLITICA.

— 19 Septembrie.

O știre îmbucurătoare ni-a
sosită în cursul acestei săptămâni
dela frații noștri din Macedonia.
Sultanul li-a datu voie să-și
înființeze unu episcopatu românesc
și să se constituie în eparchia
bisericească independentă.

Frații noștri macedoneni, care
de veșnic luptă cu bărbăție pentru
limba și legea lor, erau până
mai ieri, alaltă-eri amenințați
cu pierderea desăvirșită a
naționalității lor. Grecii cei
urgisiți, care în privința
răvnei de desnaționalizare
au întrecut chiar și pe
Maghiari, îi copleșiseră cu
totul: în școlă, în biserică
era numai limba grecească.

Grecii macedoneni, cunoscuți
ca mari intriganti, uneltau
neîncoțat în contra lor, în-
grindu-i la curtea împără-
tătescă turcească în mii și
mii de chipuri, numai pentru
ca astfel România să nu
potă căpeta dela Sultanul
voia de a-și înființa și ei
școlă și biserică națională

"OILETONULU GAZ. TRANS."

Monografia comunei Ilva- mare.

II.

Obiceiuri.

I. La botez: Moșă merge la
preot cu casa, ca să-și sfințească
apa. Preotul botează pruncul în
biserică, ilu scrie în protocolu
(registru său matricula boteza-
ților) și moșă ilu duce acasă. La
actul acesta asistă și nănașu, care,
de obicei, cinstesc finul o vișă.

Afară de botezul realu, se mai
facu și așa numitele "botejuni".
Atunci gazda casei vestesc pe
acea, pe care îi doresce să-și
aibă la botejune, care în casă
acesta este unu ospet de pretin.
Cei chemați se intrunesc la casa
chiamătorului, care îi ospetă bine.
Atunci fie care oște își ține de
datorie să cinstesc gazda o vișă,
una ori mai multe oi, bucate,
ba și bani. Acei oștei, care
cinstesc o vișă, unu mână, o
vacă (nu și cei care cinstesc oi,
capre, bucate, bani) intră în
cumeră cu gazda

metri alergă mai întâi după
sfatu și ajutoru.

II. La Nuntă: Tata feciorului
(al marelui) cu acesta, amândoi,
merg, după ce a înoptat, unde
au gându la o fată, de peșcu.
Acolo se aședă pe laiță și odih-
nescu. Tata feciorului dice
tatei fetei: "Noi am venit la
fata Dumnitale, să ni-o dai
nouă nevastă după fecioru-
meu N." — Părinții fetei,
veți bine, dintâi cam dogesc (se
îndoiesc), înse gându li-e
la măritatu; beu vre o țiră
de vinarsu, și apoi minten
capetă gustu cu toții și
foou în vine, — dau mâna
și "credința", adecă: fecioru
dă fetei unu inel, er fata
dă feciorului o năframă,
apoi mai beu puțin. Pe urmă
tata (feciorului) se duce
singur acasă, er fecioru
rămâne, să vadă, ce mai
dice fata — la întunecă. A
doua di merg fecioru și
fata cu tătâni lor la preot,
ca să-și vestesc la biserică,
și să cerce, dora sunt
ceva neam? — Decă le
spune preot, că i-a cununa,
fi dau acestuia 1 fl. pentru
strigari, voioși se duc la
făgădu cu toții, unde mai
beu o țiră

Preotul în Dumineca viitoare
ii vestesc la biserică, când
toți omenii li-i strigă: Dum-
nezeu să le dea norocul!
A doua Duminecă merg
tinerii la preot, care le
ia voința la protocolu (făcendu
actul de liberă învoire). A
3 a Duminecă se duc cu
țidula dela preot¹⁾ la
vicareșu (protopopul, locțiitorul
episcopului) după slobozenie
de cununie²⁾. Apoi se împăr-
țasesc cu sfințele taine a
pocăinței și a eucharistiei.
După aceea merg la țergu
și cumpără sovonă³⁾, cisme,
ba și pom și rachiu, ori
vinu său bere, apoi vinu
acasă și intru di, ce-o
rînduiesc preotul, se cunună.

La cunună trebuie doi
nănași, doi colăcari și unu
staroste pentru mire și unu
pentru mireasă, care să
mai bun de gură. Pornesc
cu ceterașu, cu feciori și
fete, care se strîng la
nuntă, la biserică. Acolo
ii mai întreba preot, dora
s'au socotit altmintealea și
apoi îi slo-

¹⁾ Declarația, că s'au împlinit
formalitățile canonice și legale.

²⁾ Căruia îi plătesc 1 fl. (mai
multu acesta este unu isvoru de
venitu pentru vicaru ori
protopop, care n'au lea de
ajunsu dela nimeni.)

bode în biserică și îi cunună.
După cunună merg cu toții
la mirasă, ospetă, beu, joacă
până la o vreme și apoi se
duc la mire. Aci se adună
neamurile și omenii din sat
și erăși beu, ospetă și joacă.
Înainte de oină dau colacii
și darurile miresei, adecă:
camașă de mire, de socru,
de socra și cisme la socra,
la nănași cămeși și cisme,
și călțuni (ciorapi de
pănuță) la cumnați, năframă
la cumnate. După acesta
cinză, socăcițele se întrec
cu uspețe, cu fripturi, pentru
ce impenză friptura la
nănași și le mai strigă
câte-o glumă; er nașu le
dă vre-o cățiva grețari
(bani, gologani). După
oină făgăduiesc cu toții
zestre: nănașu o vacă,
două oi, unu stup și 10
florini, apoi pe răndu
câți sunt în casă câte
unu și doi florini și și
mai puțin, bucate și alte
lucruri. Apoi mai joacă
in bani*) mirasă și se
duc pe acasă. Tinerii a
doua di se apucă de lucru,
decă vreu să fiă gospodari
buni.

*) Obiceiu generalu în
Ardealu, când fecare
invitat: bărbat ori femeie,
mare, micu, dă miresei,
învertindu-o de câte-va
ori, cătu vrea, după
putere, dela 10 cruceri
până la 1 fl.

romănesci. Cu intrigele lor, Grecii au ajuns departe. Românii au fost lăsați pradă furiei lor de grecisare și nu era mijloc în lume, pe care Grecii să nu-l fi folosit pentru schinguirea și desnaționalizarea lor.

Dér tóte în lume își au sfârșitul lor și așa trebuia să aibă un sfârșit și suferințele fraților noștri din Macedonia. Dumneșeul popoarelor ajută celor ce luptă pentru limba și nemul lor, — el li-a ajutat și Românii noștri din Macedonia. Maiestatea Sa Sultanul Abdul Hamid, îndată ce s'a convins de hărnicia și bărbăția acestui popor, și-a întors atențiunea sa spre el. Mai întâi li-a dat voie să-și înființeze școle, ér acum le permite să se constituie în biserică națională și de sine stătătoare. Pe tărâmul școlară Românii macedoneni au făcut în anii din urmă progrese uimitoare, fii lor învață astăzi carte românească și cu ajutorul bunului Dumneșeu, ca mâne îi vom vedea uniți cu noi în limbă și cultură.

A mai rămas liberarea lor de sub jugul hierarhic grecesc. Acum și această dorință a lor e în ajun de a se realiza. Românii macedoneni vor avea de astăzi înainte dreptul, de a se ruga la Dumneșeu în limba lor strămoșească, își vor avea Episcopul lor și preoții lor romănesci și vor fi constituiți în biserică națională independentă.

Vedem așa-dér, că sórele libertății popoarelor a început a-și revêrsa rațele sale binefăcătoare și asupra celor mai bine de un milion de frați ai noștri din Macedonia. Ei au luptat luptă drăptă și Dumneșeu nu va întârzi de a încuana cu isbândă lupta lor.

In zilele trecute s'a descoperit în Bucovina, o mare înșelăciune vamală. Adecă funcționarii însărcinați cu paza dela vamă, în loc să-și împlinescă datoria lor, umblau după câștiguri. Ei lăsa să treacă marfă pe de lături, luându pentru această plată. S'a constatat, că această înșelăciune vamală a ajuns la suma de mai multe milioane. S'a pornit o cercetare în contra acestor abuzuri nemaipomenite, și anume procesul se pertractează în Viena. Președintele curții cu jurați și procurorul de stat de acolo s'au exprimat, că toți funcționarii din Bucovina sunt nise omeni de nimic. Se înțelege, că numiții domni sunt din partida centraliștilor germani și ca atare nu au la inimă pe Românii din Bucovina. Afacerea această scandalosă a ajuns și în dieta bucovinică și anume dl deputat Iancu cav. de Zotta, a adus la cunoștința dietei vorbele rostite de cei doi funcționari, propunându tot deodată o moțiune în contra celor duse de președintele curții cu jurați și de procurorul de stat din Viena. In moțiu-

nea această se accentuează, că decă s'au întâmplat înșelăciuni la vamă, de vină sunt numai funcționarii de acolo, și prin urmare n'au avut dreptate numiții domni, când au dist, că toți funcționarii din Bucovina sunt omeni de nimica. Se propune în această moțiune, ca comitetul țării să protesteze la guvernul din Viena în contra acestor înșelăciuni păcătoase la adresa funcționarilor bucovineni. Această moțiune a fost votată cu unanimitate. Dl Zotta spune apoi, că dintre toți funcționarii amestecați în fraudă vamală, numai un singur Român a fost și acela s'a împușcat, preferind mórtea, rușinei. — In dieta Bucovinei acum au Românii majoritatea, dispunând 17 voturi contra 13. Vedem așa-dér, că prin solidaritate și luptă bărbătească, Românii bucovineni au ajuns, ca să dea ei tonul în ținutul, pe care odinioară l'a stăpânit gloriosul domnitor al Moldovei, Ștefan cel Mare.

REPLICA

junimii academice române din Transilvania și Ungaria.

Nedreptățirea Românilor în administrațiune.

Prin nerespectarea legilor, prin falsa lor interpretare, prin ordinațiunile ministeriale de tot felul, Românul este aprópe cu totul exchis din viața publică.

În municipii, se asigură supremația maghiară, prin susținerea virilismului. Comitetele municipale se constituie în jumătate parte din cei care plătesc impozite directe mai mari statului, socotindu-se honorațiilor dublu contribuția și numai cealaltă parte se alege.

Cei mai mari contribuenți sunt de regulă Armenii și Ovreei maghiarizați, ér honorațiilor se recrutează din ceata campionilor „ideii de stat maghiar“.

Încât și despre partea electivă, se pun tóte aparatele administrative în mișcare, ca nu cumva să se aleagă și vre-un Român. Cine ar cuteza să stăruască pentru un Român independent, acela se expune a fi timbrat de agitator și Daco-Român. Am accentuat într'adins cuvântul „independent“, căci notarii, tutorii orfanali și primarii stau la discrețiunea șefilor lor, numai în chipul acesta putându-se susține în funcțiunea ce ocupă.

Așa se face, că în cercuri curate romănesce se aleg aprópe numai reprezentanți maghiari și maghiaroni la municipiu.

Când se întâmplă, că pe lângă tóte volniciile și nedreptățile ce ni-se fac, totuși se isbutim cu vre-o câțiva membri români, avem de nou să luptăm cu comisia verificătoare, care consistă éráși numai din elemente noue

dușmane. Câteva din sutele de oasuri vor ilustra cele duse de noi.

In cercul electoral dela Mașea unde sunt două sute alegători români și numai unul maghiar, la alegerea s'evirșită acolo la 19 Noembrie 1887, se aleg 9 Români. Comisiunea verificătoare, în sensul voinței și ordinațiunii exprese a comitelui-suprem, denunță acestuia, că alegerea s'ar fi făcută cu mijloce nelegale. La escrierea de nou alegeri alegându-se éráși Românii, alegerea de nou este dificilă, până în urmă acestia scărbiți de nedreptățile ce li-se fac, preferă a nu mai lua parte la alegeri.

Pentru ca abuzurile să fie și mai vădite, comiții supremi își permit a dispune, prin statutul comitatensu, arondarea cercurilor într'un mod atât de arbitrar, încât alegătorilor români li-se face peste putință participarea la alegeri. Astfel cercuri electorale curate române sunt anexate la alte cercuri electorale în depărtare de 25—40 chm.

Când e vorba să ne strivescă, totul e pus în mișcare, dela comite-suprem până la pretori și instrumentele acestuia: notarii și primarii toți sunt uniți într'a ne nimici. Și decă volniciile acestor satrați și micii tirani nu sunt de ajuns, atunci da, atunci „miserabilul Oláh“, trebuie regularisit cu forța, — cu gendarmul, care stă la ordinele organelor administrative.

Poporul român poate să spună sinistre adevăruri despre brutalitățile, tiraniile, schinguirile îndurate în această țară, pe care tinerii din Budapesta cu atâta nerușinare o numesc: scut și depositar al libertății.

Să nu cugete cineva, că această stare a lucrurilor s'ar schimba prin proteste, recursuri, apelațiuni, — totdeauna, matematicesce putem afirma, că rămân fără de nici un rezultat pozitiv.

In chipul acesta constituită congregațiunea comitatensă, presidiul ei natural, comite-suprem, denumesc ca definitiv pe cei mai însemnați funcționari din municipiu. Bine înțeles, că între cei denumiți nu poate să fie vorba de Români, decă mai țin la naționalitatea lor. Restul amloiaților municipali se alege din partea congregațiunii comitatense la propunerea comisiunii candidatôre, care e compusă astfel, încât totuși comite-suprem ca president, cu ai sei este în majoritate.

Din cele expuse până aci se poate vedea câtă rea voință, câtă perfidiă este în cele afirmate de junimea maghiară, care vrea să seducă lumea a crede, că numai dela candidatul român depinde a-și asigura încrederea alegătorilor. Acolo unde totul este în mâinile comitelui-suprem, totul se conduce după

pofta și arbitrală lui, nu poate să fie vorba de câștigarea încrederii alegătorilor.

Dar' să vorbescă faptele.

În anul 1877, fiind restaurațiunea municipiilor, o comisiune de trei Români fruntași se presentă la comite-suprem al comitatului Bistrița-Năsăud, pentru a-l ruga să candideze în posturi și funcționari români, fiind Românii în acest municipiu în absolută majoritate. Comite-suprem răspunde, spre rușinea liberalismului maghiar, apărât cu atâta foc de junimea din Pesta: „că opiniunea publică maghiară nu iartă, ca să se aplice funcționari de naționalitate română în oficiile administrative și cu deosebire nu, — în oficiile nude ar conveni cu poporul!“

Și ceea-ce a spus acest comite este adevărul adevărat.

Dintre cele 3 din 4 părți a funcționarilor denumiți abia întâlnim iocicolo câte un Român în posturile inferioare.

Considerându elementele dușmane, din cari se compune la alegerea amloiaților comisiunea candidatôre, ori-cât de calificat, ori-cât de mult ani de serviciu să aibă Românul pe partea lui, în ce privește caracterul ori-cât de integru ar fi, el este dat la o parte.

Așa s'a întâmplat, că la alegerea de vicecomite din comitatul Făgărașului, ținută la 14 Octomvrie 1891, comitetul român nici n'a fost candidat. *Sic volo, sic iubeo.*

In comună este cam aceeași organizație, ca în comitat. Micii tirani se întrec care de care în câștigarea de merite „patriotice“. Pentru a se insinua totuși puternicului comite, ca omeni energici, cari știu să țină în frâu pe „Oláhi“, ne violentază, nedreptătesc și ne asupresc într'un mod ce-ți aduce aminte vécurile trecute. Aceia, cari și-au câștigat un nimb ore-care prin abuzurile lor în oficiu, cari își fac un merit din neimplinirea datorinței lor, al căror loc în alte state n'ar pute să fie decât pușcării, a-eia sunt ocrotiți și menagiați din partea șefilor lor.

Și în comună este lozinca: Românul n'are loc în oficiu.

Comitetul comună este alcătuit analog cu cel municipal după sistemul virilismului.

Presidentul adunării constitutive este pretorul suprem, el are dreptul de candidare. Éta cum se achită pretorul de această sarcină:

In ceroul curat romănescu dia Șimandă se publică concurs pentru ocuparea postului de medic, cu expresa dorință, ca petenții să știe limba română. Dintre cei patru recurenți: un Maghiar, doi Ovree și un Român, acest din urmă, deși cu diplomă dela universitatea din Viena, este exchis dela candidare de pretorul suprem în mod arbitrar

III. *La inmormântare:* nimica specială, decât predicăția.

Când se îngropă vre-un flăcău (fecior holteiu), mortul este însoțit aprópe de toți feciorii și fetele. Aceste îi cântă, după obicei, cântece de jele; ér dintre feciori, unul, cel mai bun prieten al mortului, poartă în fruntea petrecăniei un pom mic (prun sau măr) cu rădăcină, împodobit cu tot felul de fructe și mai multe clopoșele, ce le tot sună până la grópă. In urma petrecăniei merg doi sau trei flăcăi cu bucine, în cari în restimpuri tot suflă până la grópă. După inmormântare poporul se resădesce la capul mortului.

IV. *La sêrbători.* a) *La Crăciun* urabia în ajun sêra *colindători, belciugari***. Când se face ziua, esu dela slujbă; vecernia se face pe amedă-đi, și apoi pornesc drăgălașa bere, care ține până după bobotéză, în care timp nimeni nu merge la cărciumă.

Pentru tineret era la bere veselie și îl costa pe acela timp (înainte de

1848) cheltuiala 15 șustați pentru vinarsă și ceteraș.

b) *La anul nou.* In ajun țeranii (economii) dau sare la vite; fetițele fac sêra risuri despre măritat, feciorii bucina și împușcă. A doua đi, până nu mănâncă, pușcași împușcă o (țaroă) coțofană, cu a căreia sânge își stropesc pușcile dîcînd, că peste anul viitor, decă pot împușca o coțofană, au noroc la vênat și nu le strică nimeni pușca. Apoi merg cu toți la biserică și după sfânta liturgie, acasă, apoi la „bere“, dér nu bere de holircă (rachiu), ci *adevêrată bere* bună și efină, pentru-că o făceau omenii după plac (înainte de anul 1850). De atunci încóce s'a oprit a fierbe bere. Dér acum e cu mult mai réu, căci decă vré tineretul să se veseliscă, nu poate decât cu *brahă* dela Jidan, pe când mai înainte era med și bere la totă casa. Finii și cumetrii se strîngeau cu bere și med, claca și nunțile așiderea, mult când cumpăra la o nuntă 1 vadră (ferie) de vinarsă, dér și această din Bistrița, dîcînd, că din cărciumă nu este bună.

c) *La Bobotéză.* In ajun umblă preotul cu Iordanu din casă în casă*. In ziua de Bobotéză scot icónele și se face agiasmă pe gheață la poduri și apoi sêra érá „cercuri“ (veselie) cu fetele la pomeita „bere“.

d) *La Pasci.* Dimineța copiii umblă după ou. După vecernia trag clopoșele, bat tóca, se *bricluiesc* în țințirimă tineretu, și bătrânii povestesc despre vremile trecute și bătălii, nu merg la cărciumă, nici nu dorm în această đi, dîcînd că nu este bine.

e) *La Rusali:* scot icónele pe câmp în țarină cu totă procesia (pompa, stiudarde etc.) fac agiasmă și cântând se întorc la biserică.

d) Hramul sfinței biserică se face în Joia mare, în Sâmbăta Rusaliilor, la Sâmedru (St. Dumitru) în săptămâna brânzei. Atunci fac (2) pupăze de grâu curat, o lumină (pentru preot) și ceva de mâncat pentru sêraci. Pomenile aceste

*) Atunci se sfințesc casele credincioșilor și în ziua-đi întâi a lunei, ca în România.

sunt cunoscute sub numele de „Moși“. Hramul ține o óră.

V. Vrăjile și mai înainte au fost puține, dér acuma se pare că încetă cu totul, mai nu este ce povesti.

VI. *In adunări* (strinsură) cântece nu sunt, fără între bătrâni, dér neînsemnate.

Fetele cântă în ședători versuri de glume, de jele, ciuimilesc și petrecu cu câte glume; îns fetele toro, feciorii fac mânuși, résucesc ață (spemă), spun povesti și altele. Șed trei sari în săptămână în zilele de lucră până la 11 óre.

III.

Și acuma, la schița de mai sus și câteva date istorice relativ la această comună, date luate după „*Istoria comunei Ilva mare, scrisă de Pavel Gallanu in a. 1863*“*) in folio 47 pag.

*) Pavel Gallanu, fost învățator dela 1830 în Ilva, mai pe urmă notar în Coana și fruntaș sâtesc, fiind frate cu preotul Ion Gallanu. Un om forte deștept și cu trager de inimă cătră binele consătenilor sei, repusă, pare-mi-se de 5 sau 6 ani.

***) Mascați.

sub cuvânt: că legea discreționară îi dă acestu drept.

Postul se întregescie prin unu Maghiar de pe pusta unghurească, care ni i nu văduse Românii în viața sa, necum să le cunoscă limba.

Alegătorii protestează la comitetul administrativ, de unde li-se respinge protestul, de aci spelază la ministerul de interne, care aprobă alegerea!

În comuna curată românească Șustarovaș, pentru întregirea postului de medic, recurge unu Ovru și unu Român. Reprezentanța comunală în unanimitate vrea să aleagă pe Român, pretorul suprem însă nu îl candidază și fiindcă Ovru nu capătă nici unu vot, — alegerea se nimicește. La alu doilea concursu poporul voese cu ori-ce preț pe Român, urmarea a fostă, că alegerea nu s'a ținută.

Când pentru a treia-ora se publică alegere, concurentul român pretinde dela pretorul suprem, ca acesta să respeteze dorința alegătorilor, și-i arată relele ce rezultă pentru popor, când unu post de medic rămâne din caprițiu neocupat. Pretorul suprem în loc de a lă candida să infurie și-l mai pedepsească cu 100 fl. v. a.

Tot în chipul acesta se execută alegerea de medic în comunele curate românești: Toracul-Mare și Toracul-Mic, unde dintre cinci candidați, ce se prezintă la concurs, candidatul român este exclus din candidare în mod arbitrar, alegându-se unu Ovru maghiar, cu două voturi oficiose alor doi notari.

Și dacă ajunge vr'unu medic român într'unu post, este dat afară sub diferite pretexte ridicole. Așa s'a întâmplat cu medicul român dela spitalul din Baia-de-Criș, care din motivul, că la alegerile de deputați din 1881 n'a votat cu candidatul maghiar, a fost alungat din funcțiunea sa, er' de atunci să succedă mereu medicii ovreșci-ungurești la acela spital, cari însă nici unii nu înțeleg limba poporului în aolele părți curate românești.

După-cum se vede, cea mai salutară instituția umanitară este pusă în serviciul odiosului șovinism unghuresc. Românul nu i este permis să-și caute de sănătate. Căci ce alta va să însemneze excluderea medicilor români dela exercitarea chiamării lor din mijlocul poporului românesc? Cine pôte să creadă că medicul, care nu cunoscă deprinderile, obiceiurile, modul de trai și de gândire, și mai presus de toate nu se pôte înțelege cu pacientul seu, își va implini cu conștiință chiamarea sa? Aici nu mai este vorba de luptă politică, ci de stîrpirea rasei noastre. De altcum însuși unu procuror maghiar a anun-

țat de pe tribună, că noi trebuie să perimăm și cu forța! —

Într'unu mod totu atât de revoltător se procede și la alegerea de notari și primari comunali.

În primăvara anului 1891, recurgu pentru postul de notari din Zarandă trei Români și trei Maghiari. Dintre Români pretorul nu candidază pe nici unu, er' poporului i-se impune unu Maghiar. Totu în acestu an se întregescie postul de notari din Halmagy, — ceru curat românesc, — pe cei patru Români pretorul îi respinge dela candidare și impune cercului pe unu Maghiar. Notarul român din Bănesc este silit să-și dea demisiunea din postul seu, pentru-ca la alegerea săvârșită la 26 Noemvrie 1891, cu preterarea concurenților români, să se aleagă unu Maghiar. Totu așa s'a întâmplat în cercul notarial al Suciului-de-Sus, unde pe lângă toate-că sunt mai mulți petenți români, pretorul candidază numai pe favoritul seu maghiar, care se declară alesu cu unu singur vot! După-ce acestu ceru notarial vine de nou în vacanță se denumesc la ordinul comitelui, prin pretorul, suprem în Septemvrie 1890 eră și unu Maghiar. Acesta fără a se fi făcut vre-o alegere, care dealtmintelega după-cum s'a putut vedea, este numai o batjocură. La posturile de notari din Crișioru, Buceș și Brad sunt puși în candidația numai Maghiari. E pôte de prisos să amintim, că concurenților români li-se ia și puțința de a protesta și dacă ar face o, n'ar ave decât singurul rezultat, că pe viitor li-s'ar nimici și ultima speranță de a ajunge într'o funcțiune fără aceea cătu de însemnată.

Când în vre-o comună curată românească se întâmplă de se stabilesc vre-unu Ovru ca cărcimar, vre-unu Ungur ca cărcaci de ghet, acela are să fi sigur alesu, seu corectu dîșu: denumitu primar.

Dacă primarii români nu prea sunt pe sprințea stăpânitorilor nostri, acestia numai decât au la îndemână unu om „potrivit“ scopurilor lor, născocesc vre-o insinuare din partea cutărui proprietar maghiar din comună și bieții primari să trezesc ca din senin, că li se face proces disciplinar, și dacă totu nu se dovedesc nimic contra lor, atunci să aduce de pretext, că nu sciu limba maghiară. —

Scopul este ajunsu. —

Primarii maghiari și maghiaroni nu comit transgresiuni atât de mari ca ei să fi demisionați. Ei foră și instrăineză bani comunali, pe cari er' comunele sunt datoru a-i restitui. Lor le este permis, contra expresiei literu a legii, să țină cărcimă și când contribuabilu merge

să-și achiteze impozitele. atunci primarul-cărcimar își detrage mai înainte pretențiunea pentru beutura lui falsificată.

(Va urma.)

SCIRILE ȚILEI.

— 19 Septemvre.

Căsătoria moștenitorului tronului român. Diarul „Press Association“ anunță, că data căsătoriei principesei Maria d'Edinburg cu principele Ferdinand de Hohenzollern, moștenitorul tronului României, este oficială fixată pe 10 Ianuarie anul viitor; căsătoria se va celebra la Sigmaringen, reședința părinților logodnicului.

—x—

Prigonirea advocaților români. Pe lângă dl. Dr. Rațiu, au mai fost trași, precum scim, în cercetare disciplinară de către camera advocațială din Clușiu și avocatul Dr. T. Mihali din Deșiu și Iuliu Coroianu. Ca și cel diutaiu, au răspuns și aceștia din urmă la acușările, ce li-s'au făcut, apărându-se în contra absurdei învinuirii, că ar fi căleat jurământul de advocat prin aceea, că au luat parte la deputația din Viena.

—x—

Colera la noi. Țiarele, ce ni-au sosit ați din Pesta, aduc sciri sensaționale despre mai multe casuri de coleră, ce s'au ivit Țilele aceste între locuitorii capitalei. „Budapesti Hirap“ spune, că dintre bolnavii dela 28 Septemvre a murit o femeie de 73 de ani, Elisabeta Simon, bânuită a fi suferit de coleră. Noptea a murit vizitulu Iosif Sücs, bărbat robust și vênjos, la care simptomele colerei s'au declarat în mod forte însemnat. Murindu individul Stefan Deak, comisia medicilor însărcinați cu secționarea a declarat unanim, că respectivul a murit în nisce condițiuni de bolă, ce reamintesc în mod forte bânuitu apariția colerei. Numărul bolnavilor duși la spital crește în mod însemnat și dintre cinci casuri de bolă ce s'au însemnat foarte mult a coleră, a mai fost unu casu de mörte în persoana Țilerului Francis Slavik, care îndată după ce a ajuns în spital, a murit. Apröpe toate foile din Pesta sunt de acord în a declara, că Budapesta stă față o'unu pericolu iminent de coleră, esprimându-și în același timp temerea, că colera nu va pute fi localizată, la casu când s'ar ivi în mersu mare. — O telegramă ce-o primesc „Magyar Hirap“ din Belgrad asigură, că în localitatea Kladova, visavis de Turnu-Severin, a isbucit de a semenea colera.

„Timpulu“ spune, că vestea despre aparițiunea colerei la Pesta va sili serviciul sanitar român, d'a lua măsuri aspre în contra Ungariei. Astfel se va

stabilă cătu mai curând posibil o caravană la Verciorova și la Predeală, îndoindu-se totu odată vigența și severitatea autorităților române administrative și sanitare pentru toate proveniențele din Ungaria.

—x—

Kossuth și advocații din Budapesta. Camera advocațială din Budapesta, la propunerea avocatului Maislis Mor (ne-așu Maghiar eșit din botezul lui Moise, a făcutu o propunere camerei advocațiale, de a alege pe Kossuth membru de onore alu numitei camere. În ședința sa dela 29 Septemvre numita cameră advocațială a și alesu, cu unanimitate, pe Kossuth de membru de onore alu ei.

—x—

Ordinațiune față cu voluntarii. Ministeriul comun de răboiu a datu o ordinațiune prin care dispune, ca acei voluntari pe unu an, cari se înscriu la examenul de ofiter, d'er cari din diferite cause se retrag, să fi tractați toamai ca aceia, cari nu s'au insinuat la examen. Pe viitoru așa-dără toți acei voluntari, cari cad în aceste două categorii, vor fi obligați, fără deosebire, la serviciul de doi ani în armată.

—x—

Moștenitorul tronului rusesc în Paris. Țiarele germane primesc din Paris scirea, că după cum se crede acolo, marele duce moștenitor alu Rusiei, întorcându-se dela nunta prințului moștenitor alu României, din Londra, se va opri la Paris și fără a-și păstra incognitul, va descăleca la ambasada rusescă.

—x—

„Censura telegramelor în România“? „Pester Lloyd“ se plânge, că unu corespondent alu seu din București, i-a adresat din București despre primirea studenților români din Ungaria la congresul dela Romanu următorea telegramă: „La congresul studenților ținut în Romanu, au fost salutați studenții din Ungaria prezenți cu alocuțiuni irredentiste“. Telegrama acesta însă a fost respinsă de către biroul telegrafic român, în virtutea art. VII alu convențiunei telegrafo-poștale internaționale. Corespondentul numit, Țioe apoi, că asemenea telegrama din Romanu, din incidentul congresului studenților de acolo, au fost primite și expedate foilor din București, fără nici o piedecă.

—x—

Diracțiunea căilor ferate române atrage atențiunea publicului, că în urma hotărîrii luate de serviciul sanitar de a se desinfecă trenurile la Predeală, trenul accelerat Nr. 14 care pleacă: Din Predeală la 5 ore 11 p. m., din Azuga la 5.24, din Bușteni la 5.31, din Sinaia la 5.52, din Comarnic la 6.22, din Câm-

Comuna *Ilva mare* își trage numele dela apa Ilva (Iluța) și dată după tradiția, numai de pe la a. 1710, după date mai sigure dela 1730. Când unu Țioe Toma Miclăușu, vine din comuna vecinașe Maieru (de care se țineau aceste locuri) și se aședă în lunca numită după el până ați a Miclăușenilor, sub muntele „Piatra Leșului“, într'o prelucă în mijlocul pădurilor cu vre-o două capre trăind din lapte, vênat și pescuit; nici n'avea drum până la el, fără hățuși prin pădure. Dela a. 1730 până la 1750 au mai venit pe rând pe aceste locuri vre-o 37 de familii totu din Maieru, apoi dela Rodna vechi și din Bărgău.

Aceste toate s'au aședat apröpe de olaltă, formându partea, care ați este mijlocul satului, pe la biserică. Și îndată la începutu, la 1748, își făcu biserică, (care și astăzi există,) avându de primul preot pe *Popa Nicolae Boca*, care s'a ierotonit în Moldova, unde a și fugit la militarizare (1763). Impreju-

*) Hățuși—mică cărare.

rarea acesta dovedesc, că pe aci în acel timp Românii în biserică încă nu primiseră unirea cu Roma. Abia la militarizare se spune, că Popa Vasilie a fost ierotonit de episcopul Pavel Aron dela Blășiu.

Prima ocupațiune a locuitorilor era pescuitul, vênatul și pășunatul vite lor, cari erau slobode numai sătenilor, er străinilor le erau oprite. Despre vênat amu pomenit mai sus, încatu privesc pescuitul, laudatul cronicar spune, că în ape erau pești mai mulți decât petri pe la a. 1800. Pe pârăle: Recele, Stimpu, Ivăneasa, Cucuresa. Ursăia, Iliuța, pârăul lui Siminic erau păstrăvi, lipeni și mișai (pe Iliuța). Apoi pe apă prin sat și pe luncă potop de cieni, umbrene și bote (böce, seu slăvoei) pe când ați află numai cieni, bote și umbrene, din cauza înmulțirii Țimenilor.

Comuna până la militarizare era împărțiată pe hotaru; locuitorii erau liberi, plătind unu micu biru seu în bani seu în plată — la Bistrița, unde era stăpânirea. Avutul și-lu întrebunța „cum

vrea, nimeni la aceia nu le poruncia a face poeni, a lăzu, a face moși era slobodu, ba și poruncă (era) ași face omulu moși“. — Este interesant să cunoscem cum acești Țimeni din pădure își făceau moși, căci de sigur așa a trebuit să se procedă și la stîrpirea pădurilor în timpurile preistorice. Cronicarul ne spune adecă: „întai se lăzuia (pădurea) locul se îngrădia și se făcea imășu la vite. După aceea imășul cu gardu cu totu ilu aprindeau și așa se făcea câmpu deschis. Pe urmă se făcea gardu (imăș) mai afund în pădure După ce au gătitu gardul, și și mai înainte s'a apucat și a făcutu pădurea prin prejurul locului totu ciung. Cu imășul s'au prădat și pustiit pădurile, căci ca la 300 de gazde aveau 900 de imășuri“.

Militarisarea se face la 1762. Țimenii deodată s'au cam spăriat de cătunie și mulți au fugit în Bucovina și Moldova. După ce a intrat cătunia binisoru¹⁾, au

*) Lucr. citată pag. 8 punctu 8.

1) Lucrarea cit pag. 9.

luc' de bună voiă**), și satul de pe câmpu cu porunca regimentului, s'a strinsu la olaltă. Atunci a venit și tistă (oficeru) în satu***). Intre familiile distinse în satu pe vremea militarizării a venit și *Iovan Lupșai* din *Teli* (de pe Câmpia) și mulți bargoveni și țărani, cari s'au scris pe moșiile, de pe cari au fugit Țimenii în Moldova și Bucovina, și așa s'a reîntemeiat satul. Munții pe atunci erau neîmpărții, pentru că nimeni din Ilvan n'avea lipsă să mergă cu vitele la munte, că imășu aveau destul, după cătu locuitori erau“.

Pe timpul acesta (al militarizării) totu născutul era dator să fi ostaș. Cine era sănătos bine, era în armata activă regulată („Feldstand“); cine era ceva defectuos, era la rezervă. Cei din armata activă, în vreme de pace mergeau la mușdră (esercițiu de arme), la pușcatu la pază ou santinele („Schwardă“) și la tabără („loagăr“) în vreme de bătăie eșiau cu totu ce aveau („mit Sack

**) Foliulu 1 adosu la începutu.

***) Pag. 9.

pina la 6.46, din Băicoiu la 7.06 și din Buda la 7.22 s'era, va suferi puțin în târzieri, variând între 30-70 minute. Pentru ca onor. publică să nu fie pusă în poziția de a aștepta inutil la gări și a sosi la București cu mare întârziere, este rugată în interesul său propriu de a călători cu trenul de persoane No. 28 care pleacă: Din Predeală la 3 ore 40 p. m., din Azuga la 3.55, din Bușteni la 4.04, din Sinaia la 4.30, din V. Largă la 4.42, din Comarnic la 5.07, din Câmpina la 5.35, din Băicoiu la 5.56, din Buda la 6.14 p. m., și care sosesc regulat în București la 8.35 s'era.

Dar pentru biserică. Ni-se scrie din Gurghiu, că fruntașii locuitorilor de acolo, *Demetriu Moisină*, împreună cu soția sa, a cumpărat din averea-i proprie un clopot frumos pe s'na bisericii române gr. cat. de-acolo. Clopotul, care a costat 350 fl. 50 cr., a fost sântit la 14 Septembrie, dându-i-se numele „Demetriu”, în onoarea S. Dumitru și în amintirea celui ce l'a cumpărat. Așezarea în turn s'a întâmplat la 16 Septembrie cu o ceremonie, la care a luat parte popor numeros. D-lă preot Nicolau Petru exprimă și pe această cale sinceră mulțumire bunului dăruitor.

Alegerea generalului Iesuiților. Se confirmă în mod oficial școarea, că părinții provinciali iesuiți s'au și întrunit la 23 Septembrie la mănăstirea Loyola (Guipuscoa) pentru alegerea generalului ordinului.

Soire polițienescă. Brutalitate. Comisarul cercual din Brașovul-vechi a făcut în zilele trecute o controlă în strada crucii Nr. 8, la locuitorul George Puiu (nu tatăl de vecin d. George Puiu, ci așa numitul al Miroiului). La acesta s'a constatat, că acest George Puiu ține de un timp îndelungat pe fiica sa Florea, în vârstă de 25 de ani, care e cam nebună, în grajd și o tractează ca pe un dobitoac. Căpitanul orașului a luat măsuri severe pentru pedepsirea acestui tată denaturat.

Turn Eiffel în Kopenhaga. Se vede, că locuitorii din Kopenhaga invidiază pe cei din Paris pentru turnul Eiffel. Ca să nu se lase mai îndărățit au hotărât să ridice și ei un turn-Eiffel înalt de 500 metri. Lucrările se vor începe în 1 Octombrie n., adică azi.

O expediție nenorocită. Consiliul englez din Mozambic anunță, că șalupa olandeză, care transporta o parte a expediției, condusă de d. Vivijian, s'a confundat în luna Iulie în fluviul Moma și că toți exploratorii, afară de Englesul Gardner, au perit. Printre morți se află și 4 Germani.

ună Paok”), unde se poruncia. Reserva ținea cordoanel pe granițe și în vreme de pace și în vreme de război**).

Locuitorii militari ai acestei comune au luat parte activă la mai multe războaie, anume: 1) La 1762, deodată cu luarea armelor, începându-se bătăia cu *Burcușul* (Prusul) din Ilva mare au fost acolo 20 de soldați. 2) La an. 1788 la bătăia *Turcului* au fost 49 de ostași. 3) La a. 1793, primăvera s'a început bătăia *Frâncului*, la care au mers 40 de soldați. 4) Totu în bătăia *Frâncului* în 1805 au participat 74 de ostași, din cari au murit 16. 5) În 1809 totu contra *Frâncului* au eșit 45, morți 4. 6) În 1812 au eșit 16 inși, morți unul. Așa că în toate bătăiile au eșit 239 de soldați, din cari au murit pe câmpul de bătăie 43, er din blesuri 7. Cronicarul însiră cu numele pe toți soldații eșiți la războie și morți p'acolo.

La a. 1815 s'au sfârșit bătăile și s'a urmat fometea cea mare (1816,

Musica militară va cânta mâne pe promenada de jos. Inceputul la 11¹/₂ ore a. m.

Cununiă. D-lă teolog abs. Ioan Teulescu se va cununa cu d-șora Elisa Comanescu, Duminecă în 27 Septembrie v. c. în biserica gr. or. rom. din Ghimbavă. — D-lă *Ambrosiu Budusanu* și d-ra *Maria Popu* se vor cununa la 2 Octombrie n. c. în biserica română din Dindeleagă. — Felicitările noastre sincere!

Logodnă. D-lă *Mihailă Chibeleanu*, învățător în Iolandul mare, s'a logodit la 17 Septembrie n. c. cu d-ra *Elena Crăciună*, totu de-acolo. — Fia în cescu cu noroc!

Teatru german în Brașov. Astăzi se încep repertoriile trupei teatrale a d-lui Berger, care și-a angajat un personal destoinic, pentru a mulțami publicul. Personalul se compune din d-nii: Eugen Berger, director, Carol Heiter, regisseur, Carol Diefenbacher, regisseur de vodeviluri și comedii, Alex. Kofler, I măestru de capelă, Carol Köbl, secretar, Gustav Hedwig, casier, Mathias Wrba, gardier, Carol Böhm, inspicient, Adolf Vogel, sufer, Gustav Binder servitor de cancelaria. Personalul, care dă reprezentații (domnii): Carol Berla, erou și a) maut, Leopold Bass, în episoduri, Carol Böhm, Carol Diefenbacher (regisseur) bonviva. a. s. amant, Oscar de Felitz, ténér amant, Iosif Horn, în roluri de caractere, Carol Heiter (regisseur) comic de caractere, Rudolf Mandé, Rajmund Moltke, Richard Reich, Iulius Stampf, Adolf Trenk, Leopold Richard, Carol Reiss, Herman Vogt, Adolf Weitz Dame: Emma Denker, Elsa Denker, Klara Delorm, Marcela Feldern, Mizzi de Felitz, Maria Horwitz, Lori Hild, Helene Helson, Iohana Kurz, Emilia Korb, Mizzi Paar, Adelina Pichler, Toni Robe, amantă naivă, Sidonia Rott, Iosefina Schauer, Eugenia Waldam, cântăreță de operă. Personalul corului constă din 8 d-ni și 8 dame. Orchestra este a capelei orașene. I de aici, sub dirigearea d-lui Brandner. D-lă Berger, având un personal așa de bine ales, credem, că va procura publicului de aici, seri plăcute, și cu deosebire, fiindcă repertoriul d-sale, este compus din piesele cele mai nouă, tragedii, opere și comedii.

O desmintire.

D-lă Gr. T. Brătianu, președintele Ligei, a adresat diarului „Presse” din Viena, următoarea scrisoare, ca desmintire scirilor publicate de d'nsa contra Ligei, și pe care le primia dela biroul de corespondență ungurescă din Budapesta:

Stimate Domnule!

Acum în urmă aflu, că stimatul d-vostre diar, dela 4 ale luni, a făcut reproșuri Ligei culturale a Românilor

din Bucuresci, că-es ar fi redactată Replica studenților români din Ungaria și Transilvania, seu celă puțin, că ar fi colaborarea la redactarea ei.

Decă cumva această informație nu s'ar pută reduce la nise și-i tendințioase din partea Maghiarilor, atunci de sigură omul d-v. de încredere a fost victima unei mistificații. Căci Liga culturală a Românilor nu are nici cea mai mică parte la redactarea acelei Replică, și ve potă asigura, că ea n'a contribuit măcaru cu o singură vorbă la redactarea ei.

În privința inculpației, ce se ridică din când în când în foile amice Ungurilor, cum că Liga ar încasa bani rusești, voindu prin acesta a i se aduce bănuială, că ea favorizează tendințele panslaviste, 'mi permită, stimatul meu domn, a vă asigura, că Liga nu numai că nu a perceput măcaru o lăscă streină, necum dela Rusia, seu dela vre-o asociație filorusă, der că ea ar respinge cu indignație chiar o ofertă de felul acesta, decă vre odată ar îndrăsi cineva să i-o facă și ori de unde ar veni.

Rugându-vă respectuos să binevoiți a face un loc acestei rectificări în stimatul d-v. diar, ve rog, să primiți etc.

Presă streină și cestiunea română.

„Südsteirische Post” din Marburg, aduce două articole, din care publicăm pe celă dintăiu, sub titlul: „Instrucțiunea publică, în serviciul maghiarilor”.

Nimicu nu rănesc mai mult, în adăncul inimii sale, pe un om, care are conștiință de naționalitatea sa, de câtă sila ce i-o face un popor strein, impunându-i să-și deprindă urechile la sunete streine, să-și deprindă limba la cuvinte streine, să-și exprime cugetările și simțimintele într'o limbă streină. Căci acesta este un atentat la demnitatea omului, un blestem adus naturii, este începutul morții naționale.

„Cine 'mi sugrumă limba mea, acela voescă să-și oprască și rațiunea mea și modul meu de a trăi, acela 'mi răpescă onoarea și drepturile poporului meu”, dice Herder în opul său: „Vocale populoror”.

Se abuză de avântul tinerimei spre științe și de dorința ei de a învăța în folosul unui popor strein, și i se încheie prin violență calea spre adevărata cultură și educație, cari se potă desvolta în mod firesc, numai pe baza limbei materne.

„Poți să dai unui popor”, dice Fischhof, „instrucțiune într'o limbă streină, der cultura nu poți să-i dai, căci cultura nu potă să încolțescă decătu pe tărâmul

proprii limbi, nu potă să pornescă decătu din geniul particulară și căru popor”.

Învățarea limbelor streine potă fi resce și f'ia adesea de mare valoare și să f'ia însoțită de mari avantagii. Câte odată învățarea limbelor streine potă să f'ia absolută necesară. Der despre acesta nu potă să f'ia vorba, decătu la persoane singuratică, nici odată însă relativă la un popor întreg. Căci ori cât de mulți membri ai unui popor și-ar însuși pe lângă limba sa și o altă limbă streină, prin faptul acesta nu se potă susține în totdeuna, că se aduce vătămăre poporului. Cu totul altfel stă lucrul când este vorba de a se constrînge popore întregi să se contopescă într'un popor strein, când ele sunt impedeate cu de-asila și prin mijloace violente, mai ales prin instrucțiunea publică, în desvoltarea și cultura lor națională, când ele se înstrăineză de limba lor națională, și când li-se răpesc naționalitatea lor și sunt întrebunțate și exploatate pentru înmulțirea unui popor strein. Și tocmai acesta se face în Ungaria!

Poporul stăpânitor s'iesce pe tôte poporele nemaghiare din Ungaria să învețe unguresce și să se facă Maghiari: și acesta se practică deja cu mijloacele cele mai mișeșele.

Diferitele confesiuni se bucură în Ungaria de o autonomie bisericescă mai mare decătu în Cislaitania, având dreptul de a-și întreține școlile confesionale și naționale. Legea le permite de a hotărî ele asupra limbei de predare în a-oeste școli. Români facu de acastă autonomie într'un mod larg; ei singuri întrețin peste 3000 de școli populare, pentru cari statul nu le dă nici celă mai micu ajutor; căci statul maghiar întreține numai școli maghiare. Der cu tôte acestea, elă își însușesc controlul suprem asupra tuturor acestor școli, și tocmai aci își pune sistemul de maghiarizare tôte părgăile mai cu seamă prin mijloacele inspectorilor școlari ai statului.

Scopul acestor salahori maghiari țintescă mai 'nainte de tôte de a împede desvoltarea școlilor confesionale și a-le transforma în școle comunale, cu limba maghiară de predare. Așa c'au răpitu deja autorităților bisericescă ca la 100 de școli, pe acolo pe unde au isbutesc, să facă școli de-ale statului, cari nu potă să f'ia decătu maghiare, și s'au ridicat deja peste 100 școli de felul acesta în regiuni cu totul românesce. Astfel Români sunt siliți să întrețină câte două școli populare.

În anul 1879, parlamentul maghiar, în flagrantă contradicțiune cu legile naționalităților, a decretat introducerea limbei maghiare ca obligătoare

1817) în tôte țera. Atunci mulți omeni, spune cronicarul, fugiră de f'ome în Moldova, alții muriră pe drum. O mersă de mălaiu costa 20 fl. și 1 cupă de orz 1 fl. de aramă.¹⁾ Causa: frig mare și ploii multe²⁾

În timpul acesta (a. 1815) urmază ca preot distinsul bărbat Grigorie Gallanu († 1860) despre care așa se exprimă cronicarul: „Acest preot fără studii mari, totu prin purtarea lui cea bună, 45 de ani servind ca preot, a fost celă dintăiu în comună, care da exemplu la economie (agricultură) și moralitate, avea mare plăcere spre serviciul lui Dumnezeu. Și-a crescut pruncii la școle așa, că celă mai mare i a urmat în locu, ca preot. D'nsul a fost iubit tare de popor și de oficeri în vremea graniței³⁾.” Comuna până la a. 1820 era săracă de cărțurari, așa că bieții omeni, care cum dicea așa făcea; der din comunalisti erau și omeni vrednici, așa

¹⁾ l. c. pag. 15 punct 23.

²⁾ foliul 1 adăos la început.

³⁾ l. c. p. 17 punct 26.

Ionu Slavoacă, gazdă mare și ctitoru la tôte bisericile de pe Someș. Între omeni învățați eșiți din comună (între anii 1820 și 1830) însemnă pe Iovu Bota și Constantin Piorașu, care amândoi au fost oficeri, Bota a trecut ca deregător civil la Bistrița, er Piorașu, ajungend căpitan, s'apensionat și a rămas în Viena până la morțea¹⁾. Piorașu, câtă a fost în țera, a stăruit multu, de s'a făcut drumul pe apa Ilvei.

Școla se deschide în anul 1833 cu dascălul Diacul Danilă Thomi, fiind fraiterul (fruntașul) Sidoru Popu învățător de nevoie²⁾.

La a. 1839 era învățătoru Pavelu Gallanu, care isprăvisc școlile nemșeci din Năsăud și ascultase cursul de pedagogie la directorul Marianu. Acesta avea în școlă 130 de școlari și propunerea: religia, istoria biblică, datoriile copiilor, citirea, scrierea, aritmetica, geografia țerei, istoria Ardealului, po-

¹⁾ l. c. pag. 18.

²⁾ pag. 17.

măritul și cântări bisericesc. Der mai ales cântăreți renumiți au eșit dela el și s'au dus în Moldova.

Acest vrednic dascăl, deși plata dascălescă era numai 45 fl., împreună cu fratele său, preotul Ionu Gallanu, lucră forte multu pentru bunăstarea Ilvanilor. D'nsul continuă, seu mai bine, întregi Istoria acestui sat, începută de tatăl său în a. 1840, scriind pe larg, după spusele bătrînilor, despre tôte împrejurările și evenimentele, ce au trecut peste Ilva mare, — dând exemplu cărțurilor din sate, cum omul de bine, soie să-și facă memoria binecuvântată la urmași, prin însemnarea faptelor părinților și strămoșilor săi.

Între bărbaii vrednici de pomenirea urmașilor va ocupa sigură un loc de frunte preotul Ioan Gallanu, preotit la 1843, care a servit împreună cu tatăl său Pavelu până la 1860, er dela 1860 până la 1868 singur. D'nsul a servit în viața sa cu cea mai mare acuratețe, fiindu pildă omenilor în fapte și în vorbe.

La morțea lui, din averea sa a lă-

*) Lucr. cit. pag. 19 punct 30.

**) l. c. p. 10-15.

la toate școlile nemaghiare. Dela aceluși timp inspectorii școlari se îngrijesc aproape exclusiv numai de progresele, care se fac în limba maghiară. Dascălii, care dau dovadă de progrese în această privință, sunt răsplătiți, iar ceilalți persecutați.

Acosta însă nu este de ajuns! Articolul 15 alu legii din 1891 ordonă înființarea de asiluri de copii în toate comunele. Toți părinții, care nu pot să dovedească, că copiii lor sunt destuli de bine îngrijiți, sunt constrânși să-i trimiță în aceste asiluri încă dela vârsta de 3 ani, pentru a fi introduși în cunoștința limbii maghiare, punându-i să cânte cântece maghiare și să învețe rugăciuni interconfesionale.

La astfel de mijloace ienicoresci recurgă Maghiarii! In nenumărate întruniri poporul român a ridicat protestul, cu toată puterea sufletului său, în fața lumii și a lui Dumnezeu, în contra acestor atacuri aduse existenței sale, — der toate au fost în zadar. Tirania nu înțelege durerea unui popor!

Convocare.

P. T. membri ai despărțământului IX alu „Asociațiunii transilvană“ pentru literatura română și cultura poporului român din Orăștia se invită prin aceasta la „adunarea generală“ a despărțământului, ce se va ține la 4 (16) Octombrie c. a. m. în comuna „Romos“, după serviciul divin și sântirea școlii, nou zidite cu următorul program:

1) Deschiderea adunării; 2) Raportul comitetului; 3) Raportul cassarului; 4) Alegerea unei comisii pentru conscrierea membrilor noi și încașarea tacselor; 5) Eventuale disertațiuni; 6) Impărțirea premiilor votate și anume:

a) premiul de 20 franci și 10 franci pentru cei mai mulți altoi sădiți în Romos de unu an;

b) premiul de 30 franci și 10 franci pentru cele mai frumoșe grădini de legumi;

c) premiul de 20 franci și 10 franci pentru țesături;

d) premiul de 60 franci pentru cea mai bună colecția de poezii populare pe terenul despărțământului.

7) defigerea școlii pentru ținerea adunării generale în anul viitoru.

Orăștia, la 28 Sept. n. 1892.
David m. p. Aureliu P. Barcian m. p.
dir. sub. cassar.

Literatură.

Au apărut:

Carte de citire pentru școlile primare române, prelucrată după mai mulți autori de Georgiu Zaharia, învățătoru. Cartea e aprobată de ministeriul

de culte și constă: Partea I, pentru anul 3-lea de școlă, legată 24 cr.; Partea II pentru anul 4-lea și alu 5-lea de școlă, legată 28 cr. Ambele cu mai multe ilustrațiuni și textu. Editura librăriei Enric Zeidner în Brașov, se află însă de vânzare la toate librăriile din țară. După 10 exemplare, unul se dă gratuitu pentru copii săraci.

— Pedagogia, lucrată pe bazele psihologice și etice ale realismului Herbartianu, de Ioan Popescu. Edițiunea II, edată cu conlucrarea și sub supraveghierea d lui Stefanu Velovanu, dirigentu alu Institutului pedagogicu din Caransebeșu. Sibiu, tipografia W. Kraft 1892. Formatu 8° de 388 pag. Prețulu 2 fl. — Acesta este cel din urmă opă datorită abilului condeiu alu regretatului Ioan Popescu. In momentul morții sale, opul era aproape terminat, ba in mare parte era aproape tipăritu; rămăsese încă o parte, pe care o elaboră d-lu Velovanu, sub a căruia supraveghiere s'a edat această opă. In comparațiune cu vechiul „Compendiu de pedagogia“ alu autorului, Pedagogia de față e o lucrare multu mai îmbogățită, ma ordonat și in principiile, ce cuprinde, multu mai precisă și mai consecuentu condusa.

— Cursu practic și gradat de Stil și compozițiunii (Stilistică și carte de citire) pentru usul clasei a III a și a IV-a secundare. Partea II, de I. Manliu, profesor de limba română la „Institutul pedagogicu de fete“ și premiatu alu Academiei române pentru cărțile sale didactice. Edițiunea VI, adausă și corectată. București, (Lito tipografia Carol Göbl, Strada Dómei 16) 1892. Formatu 8° de 352 pag. Prețulu 3 lei. — Acesta carte este aprobată ca manualu didacticu din partea Ministeriului român de culte și instrucțiune publică pentru toate școlile secundare de ambele sexe, din România. Cuprinde: Stilul: calitățile generale și particulare, tropii și figurile; Genurile literare: Descrițiunea didactică, frumoșă și poetică, tablou, contemplațiunea, portretul, biografia, paralela, caracterul. Narațiunea: istoria, istoriara, fabula, parabula, snova, balada, povestea, mitul, novela; Disertațiunea, — toate însoțite de modele și de teme. Literile și ortografia cirilică; bucați pentru cetit, alese din autorii vechi și moderni. Poezia epică, lirică, didactică și dramatică. Genul epistolaru cu toate felurile de epistole.

— „Introducere in științele comerciale, 8° 214 pag., carte de mare folos pentru înfrmațiune in diverse cestiuni alu comerțului, afaceri de bani, de bance și de polițe etc. S'a află de vânzare la librăria N. I. CIURCU în Brașov, cu prețulu de 1 fl. 25 cr. trimisă francat. — Recomandăm această carte cu deosebire învățătorilor și preoților, care avându ocașiune a conveni cu poporul, îi va pute da felurite povești și învățături pentru daraverile lui economice.

TELEGRAMELE

„Gazetei Transilvaniei.“

(Serviciul biurolui de cor. din Pesta)

Budapesta, 1 Octombrie. Bugețulu statului pe 1893: Cheltueli

ordinare 378.005,231, față de anul trecut mai multu cu 7.706,199; cheltueli de tranșiă 83.083,348, mai multu cu 77.792,620; investițiunii 14,248,994, mai multu cu 1.976,966; cheltueli comune extraordinare 6.928,023, mai multu cu 280,900; la unu locu 485.265,596, mai multu cu 87.756,635. Venituri ordinare: 402.278,985, mai multu cu 10.554,804; venituri de tranșiă 83.000,658, mai multu cu 77.201,203, prin urmare rămăne unu prisosu de 14,047, așadără cu 6.75 fl. mai puțin ca in anul trecut. Bilanțulu ordinaru: cheltueli ordinare 378,005,231, venituri ordinare 402.278,985, prisosu 24.273,754.

Ajutăți și Dumnezeu își va ajuta.*

Geniul nu se uită la starea, la ocupațiunea seu la rangul aleșilor sei. Emanuel Kant (1724—1804), marele filosofu din Königsberg, a fostu fiulu unui șelar. Intra aceia, cari și-au câștigat mai mari merite pentru promovarea științelor astronomice, aflăm in loculu întâiu pe fiulu unui neguțătoru (Smiles dice, că a unui brutaru): Nicolae Copernicus (1473—1543), care precum arată inscripțiunea pe monumentulu seu din cetatea sa natală Thorn, a fostu „terrae motor, solis coelique stator“, adică a învățat cum se învârtese pământulu și celelalte planete împrejurul soarelui și a întemeiat astfel astronomia de azi. Mai departe aflăm pe fiulu unui cărciumaru, Ioan Kepler (1571—1630), care s'a redicat ca cugețătoru și scrutatoru și ca caracteru moralu, și pe fiulu unui musicu Wilhelm Herschel (1738—1822) care a fostu activu și ca bunu musicu. Sir Isaak Newton (1643—1727) unul din cei mai mari matematici, naturalist și filosofu alu tuturor timpurilor, întemeiatorul fizicii, matematicii și a astronomiei fizice mai noue, fu născutu după mórtea tatălu seu in singurătatea unui satu englesu și primi cea dintăiu învățatură intr'o școlă populară. Jean le Rond d'Alembert (1717—1783) filosofulu și matematiculu celu pētrunțătoru, a fostu găsitu intr'o noapte friguroasă de ernă ca copilul părăsitu pe scările bisericei St. Jean-la-Rond in Parisu de cătră femeia unui glăjar și acesta l'a și cres-

*) Urmare din Nr. 191 alu „Gaz. Trans.“.

cutu apoi. Și renumitul matematicu și astronomu Pierre Simon Marguis de Laplace (1749—1827) se născu ca fiu alu unui șermanu țeranu in Beaumont-en-Auge.

Deși împrejurările, in cari au crescutu ca copii, numai favorabile n'au fostu pentru o dezvoltare spirituală mai înaltă, totuși le succese acestor bărbați escelenți prin sirguinta lor propriă neobosită, de a-și câștiga unu nume nemuritoru, pe care toate bunurile lumii nu li l'ar fi pututu câștiga. Și cine scie, decă nu bogăția tocmai ar fi fost o mai mare piedecă pentru dezvoltarea talentului lor, decătu împrejurările mai multu seu mai puținu lipsite, in cari au crescutu.

„De ași fi fostu bogat“ obiceiunia a dice Iosifu Lonis Lagunje (1736—1813) atuncu probabilu n'ași fi devenitu „matematicu“ și acestu învățat dicea, că are să mulțumescu mare parte din succesele sale împrejurării, că in urma unor speculațiuni nenorocite ale tatălu seu a fostu silitu a petrece juneța sa in relativă lipsă de mijloce. — Și meritulu chemicu Sir Humphry Davy (1778—1829) fiulu unui sculptoru in lemnu pute să dice despre sine: „Totu ce suntu, am să-mi mulțumescu mie însu-mi“. Richard Owen (născ. 1804), după Alesandru de Humbold „celu mai mare anatomu alu timpului seu“ și Newtonulu istoriei naturale, a servitu mai întâiu in marina englesă și numai târziu s'a dedicat scrutărilor științifice, cari l'au făcutu atât de renumitu. — Despre mediculu oculist Carolu Ferdinand Avt, (1812—1887), care mai alesu, ca operatoru își câștigase unu renume universalu, și care a păstrat seu a redat la mii de omeni celu mai scumpu daru cerescu, lumina ochiloru, a quis unulu din colegii sei nu mai puțin renumitu: „A fostu unu omu diligentu și stăruitoru, care s'a redicat din raporturile cele mai de josu; elu a fostu unu omu săracu și la începutu voia să se facă musicu, n'avea însă audu destulu de bunu și astfel deveni, spre norocirea atătoru suferinți, medicu, și încă unu neintrecutu medicu“.

In rëndulu acelor nemuritoru, a căroru creațiuni sunt a se privi ca nisce petri hotarnice in dezvoltarea culturii omenirii, iesu la ivelă cu deosebire marii inventatoru și între aceștia érašii se numără între cei mai de prețitu

satu suma de 5200 fl. v. a. (redușă după mórte-i la 3500 fl.) ca fundația familiară, ca din interese să se ajute copiii din Ilva mare, sirguitori la învățatură; bisericei din Ilva îi lăsă 300 fl. v. a. și întraga sa bibliotecă școlii comunale.

Din seria evenimentelor următoare, mai relevăm următoarele: Regimentulu de graniță s'a desființat in a. 1851. Ostași, cari încă nu slugiseră optu ani, s'au prefăcutu și au rămasu ostași de linia, până ce și-au împlinitu anii. După ce s'a desființat miliția, unu anu a fostu foarte bine, pentru-că biru n'a cerutu nimeni, tutunulu era slobodu; vitele erau binișor scumpe — Biru au începutu omenii a da dela a 1853, care in totu anul cresce, pe când mai înainte, sub ostenia, omenii n'au datu in bani nimeni nici unu crețaru.

La a. 1850 érašii au începutu omenii a se duce la câmpu cu casele și așa s'au împrăsiat, încatu in satu n'a rămasu decatu 1/4 din omeni cu preotulu și cu judele. Causa a fostu lipsa imășului in satu, unde mai toate locurile le-au îngrădit. Altcum pășunea vitelor este foarte

puțină și rea, încatu vitele de munte stau să piară de fôme, așa, că omenii sunt siliți să le ducă acasă, unde le pascu cum pot. Munți sunt puțin la satu, căci dece dintrênșii, ce îi aveau mai înainte, îi au luat comanda militară (regimentu) sub cuvântu, că au hotaru mare. Astăzi Ilvanii, de regulă iau munții de pășune in arândă dela alte comune mărginașe.

Sănătatea in comună este escelentă; bole nu sunt in omeni, decatu de cele mărunte: durere de capu, uneori friguri și inoueri. „Medicamentele de căpetenia, dice cronicaru, sunt: cetania, sf. slujbă și maslu. Pe la 1848 traia o femeie bătrână, Tecluța Griga, care strîngea ierburi și ajuta pe bolnavi. Densa era și doftoru de vite. Pe cele bolnave le strâpungea in limbă, de splină le freca și foarte pe multe le vindeca.“*)

Aci incheie estrasele din cronica lău datulu Pavelu Gallanu, care fără multă carte scia să aprețiască „istoria“ micii sale patrie. Fiă, ca să afle imitatoru in

*) l. c. pag. 34 punctu 57.

făcare cătunu românescu, căci numai așa se pôte alcătu o adevărată istoria națională a ținutulu locitu de romani, atuncu istoricii noștri cei „mari“ n'ar avea nevoie, seu să și ia refugiulu la isvóre streine, cari de obicei n'au însemnat decatu defectele poporulu român, ér faptele cele vrednice ori le retacu, ori le punu la socotela lor, — seu să alcătuiască istoria din ipoteze. — Învățătorilor și preoților romani, a vōstră este datoria, și la vreme a vōstră va fi și lauda a fi istoriografi credincioși și meritoși ai poporulu român. Dascălulu Pavelu Gallanu și preotulu Ioan Gallanu, din Ilva mare, din creeri munților Carpați, fără nici o comunicațiune cu lumea civilizată și literară, și ei inșiși fără carte multă, der cu o inimă mare, să vă fiă de exemplu! Preotulu actualu, părintele H. Slavocă, precum credu, la călcăiulu acestui cătun, contiună cu sirguintă opera începută de vrednicii sei antecesoru. Inainte numai cu Dumnezeu și urmașii vă voru binecuvânta memoria.

Ilva mare, 4 Augustu 1892.

V. Gr. Borgovanu.

Din viața lui Ludovicu alu XI-lea.

Ludovicu alu XI-lea era omulu politicu; elu însă se deosebea de majoritatea politicianilor de astăzi prin caracterulu seu de vulpe. Când se afla in pozițiunile cele mai critice, făcea concesionile cele mai mari, însă nici odată nu renunța dela speranța, de a-le lua inapoi cu percente indoite. De aceea, ca să și pōtă ajunge scopulu, țesea cele mai gróznice intrigi, arătându-se ca celu mai mare binevoitoru dușmanilor sei și ca amiculu celu mai devotatu prietiniilor sei, ér pentru sine își reserva scopulu la care țitea să ajungă. Chiar și in momentele sale critice, când regalulu seu era amenințatu de a fi desmembrat, elu nu se descuragia.

Pe cătu era de intrigant, pe atātu era și de feroce, încatu unde nu putea altcum, persónele, ce-i steteau in cale, se delătura cu ușurința cea mai mare, ourmându-le in ascunsu viața. Așa pe favoritul seu Nemours, pe care îl numise de guvernoru alu Parisulu, aruncându-lu in prinsóre, scrisu cu sarcasmu

aceia, cari și-au câștigat meritul cu inventarea și perfecționarea mașinei de vapor. Scimă, că acest rezultat al cugetării, al diligenței și al perseverenței, au dat viaței industriale și comerciale de aji timbrul ei, și a înflințat puternic întreaga viață economică.

Mașina de vapor, în forma ei practică de aji, nu este invenția unui singur om; trei bărbați sunt, pe cari înainte de toți trebuie să-i numim aici: Toma Newcomen (a trăit pe la 1700) James Watt (1736—1819) și George Stephenson (1781—1848). Și ce au fost acești eroi ai spiritului, cari au deschis nouă cărări comerțului? Toți trei au trebuit să și câștige pâinea prin munca mânilor lor: Newcomen a fost un simplu lăcătuș, Watt mecanic și Stephenson fochist (care încălzește mașina). Cel din urmă la finitul vieții sale, bogată de muncă precum și de onoare, a putut să spună despre sine: „Mulți ani am muncat dintr'ună blidă cu muncitorii dela mine, der am prânzit și cu regi și regine“.

Mătăsăritul.

Economia are multe ramuri. Și un ram al economiei este mătăsăritul. Acest ram însă, deși e de multă vreme adus și introdus și în țara noastră, totuși n'a fost lăsat printre popor, așa cum este în ziua de astăzi, când vedem cu bucurie, că și o parte din poporul nostru românesc așteaptă cu dragă sosirea primăverii, ca să se apuce de cultivarea omidelor de mătăsă. Și pentru ce să nu o facă acesta fiecare, când guvernul țării an de an oferă sămânța de omide — ouăle — și instrucțiunile (îndrumările) trebuincioase fiicăru cultivator, gratis? Avem numai să cerem și să căpătăm. Mătăsăritul apoi este de o durată atât de scurtă, ca nici un alt ram al economiei, și aduce un venit cu mult mai sigur, de cât multe altele. În șase—șapte săptămâni gogoșele — gubonele — sunt copleșite și alergăm cu ele la măgăzina de mătăsărit, er de acolo la oficiul de dare — după parale!

E drept că, ca toate celelalte, așa și mătăsăritul este încopiat și cu puțină osteneală. Der, ore unde nu trebuie să asude omul, să trudască, să alerge, ca să potă ajunge la parale?! Și de câte ori nu muncesc omul în zadar? De câte ori i-se nimicesc speranțele chiar la ramul cel mai principal al economiei, unde lucră, asudă și cheltuiesc mai mult în decursul anului, la

economia de câmp! Vin elementele naturale: tempeștile și grindinile înfricoșate, și într'ună ceasă două nimicesc totă truda și osteneala bietului țeran muncitor!

Cu mătăsăritul nu stăm așa. Vermii, respective omidele, de mătăsă, pe lângă bună îngrijire, cresc repede, se prefac (se învalue) curându în gogoșe și aduc venit sigur.

Judele Nicolae Vârșandan din Cuvin, om cu avere îndestulată, va să dică nu e serac, și totuși în anul 1890, mai mult spre îndemnarea altora, a introdus și el în familia sa cultivarea omidelor de mătăsă. Și în decurs de 6 săptămâni a gătat cu ele cum se cade; er în a 7-tea săptămână — după ce s'au copleșit bine gogoșele — le-a dus la Arad și le-a vindut: 96 kgr. de mătăsă cu 96 fl. v. a. În anul 1891 asemenea a făcut și în viitor erăși va face, căci dică: când te arde mai tare la degete, când stai să șgării pe pereți și să șber de dor de bani, atunci când ești în driculă lucrului de veră, atunci capeți bani pe mătăsă!“

La mătăsărit nu e bine să fie omul lăcomos. Nu mulțimea omidelor decide, ci cultivarea rațională a lor. Un coleg al meu a ținut în anul prim 12—14 cutii. Lucru de ris. La atata omidă trebuiesc baremi 10 case gole. Der cine le pote provede cu frunze? — Ce s'a întâmplat deră? aceea, că după atatea cutii a căpătat abia cât viciul său după 3—4 cutii. În astfel de casă apoi omeni de aceștia se disgustă pentru viitor, și apoi sub cuvânt „că nu se plătesc“, se lapă de mătăsărit!

Mai bine face în privința acăsta învțătorul din Miniș, Antoniu Coșa, carele este cel mai diligent cultivator al mătăsăritului în jurul Aradului. D sa nici la început, nici acum nu lăcomesc la mult. Ține atata, cât pote birui cu hrana și îngrijirea și din 3—4 cutii face în totă vara câte 40—50 fl. pe ușor. Asemenea fac și Minișenii d-sale, cari acum foarte mulți se ocupă cu mătăsăritul. În anul prim al mătăsăritului, 1888, a fost în Miniș numai învțătorul singur producător și a ținut — ca de probă — numai una cutie, din carea a căpătat 13 fl.; în 1889 au fost 7 producători, cari au căpătat 108 fl.; în 1890 au fost 23 producători, cari au căpătat 421 fl., în 1891 au fost 92 producători, cari au căpătat 1352 fl. Suma 1899 fl. Acești bani împărțiți între familiile serace dintr'o comună mică, cum e și Minișul, ne putem închipui, ce bine le prinde! Iți era drag, mergendu la măgăzina de mătăsărit, pe timpul când se vindu gogoșele, a vedea și de 10—20 de Minișeni cu mătăsă. În anul 1892 au

fost însuși din acăstă comună 110 producători, ceea ce este o dovadă, că omeni s'au convins despre folosul mătăsăritului și lă îmbrățișează în număr tot mai mare.

În alte comune din prejurul Aradului, asemenea se ocupă cu mătăsăritul. Statistica tipărită ne arată, că omeni seraci din comunele: Gyrok, au primit în 1891 985 fl.; din Cuvin — 576 fl.; din Sămbăten — 385 fl.; din Pauliș — 1281 fl.

Mai mult s'au ocupat cu mătăsăritul locuitorii comunelor din comitatul Timișului. Au cultivat mătăsăritul în acăstă comitat 185 de comune. Și dacă cum arată datele statistice, s'a plătit acestor comună numai în anul 1891 frumoasă sumă de 182.678 fl. Eră în anii dela 1880 până inclusive 1891 s'a solvit producătorilor de mătăsă din comitatul Timișului suma de 757.247 fl. v. a. Frumoasă sumă acăsta! Și încă cât de frumoasă, când ne gândim, că acești bani s'au împărțit între locuitorii seraci și lipsiți!

Din acestea se pote vedea, ce avânt îmbrăcurător a luat mătăsăritul. Conținutul cel mai mare al producătorilor din comitatul Timișului îl dau până acuma Nemții. Eu cred însă, că nu va trece mult, până când și poporul nostru românesc în genere va îmbrățișa acăstă ram de economie, acăstă isvor de câștig, și datorința noastră, a învțătorilor mai ales, este, să îndemnăm poporul, să desvoltăm în el spiritul de întreprindere și în direcțiunea acăsta, și să premergem cu exemple.

E drept, că precum toate cele, așa și mătăsăritul e împreunată și cu multe neplăceri: aji te ocărăse un om pentru că te prind de frăgarul său, mână te injură o nepricepută de femeie, peatru-că culegi frunze la ferestrele ei, poimână a treia nebulă îți bate bătul etc. încât, der! ușor poți ajunge și pe la județe! — Der pentru aceea nu trebuie să ne perdem cumpetula. Aceste sunt necazuri, cari ușor se potă încunji și delătura; și apoi soie tot omul dicala românescă, că: „nu este dulce, fără amar!“

Nicolae Stefi,
învțător.

POVEȚE.

Conservarea strugurilor. Un proprietar din Italia a aflat, că strugurii se potă conserva foarte bine, decă se îngropă în pământ. Cu câți-va ani înainte, o tempestate mare nimici cu deservire o viă, cu care ocaziune mai multe vițe încărcate cu struguri copleși au fost nămolite și astupate cu pământ.

Altă dată regele Ludovic intrând într'o bucătărie, află acolo numai un copil, care întorcea o frigare.

— „Micule, cât câștigi tu?“ îl întrebă Ludovic.

— „Atata cât și regele!“ răspuse băiatul, care nu scia cu cine vorbesce.

— „Si cât câștigă regele?“

— „El mănâncă până se satură. eu încă fac asemenea“, răspuse copilul.

Din acelu minut, micul filosofă fă crescut de regele.

* * *

Când era aproape de morțe, Ludovic duse medicului său:

— „Când se va apropia momentul morții, spune mi, der se-mi spui numai cu crutare!“

— „Astă-seară îți va suna ultima oră“, răspuse medicul fără crutare.

Și intru adevăr, el muri în acea seară, rugându-se la Dumnezeu. Era 24 August 1483.

Toma dela câmp.

torturătorilor: „deslegați-i limba ca să potă vorbi corect și limpede“. Și acăsta din cauză, că îi trada se retele, făcându cauză comună cu inimiții săi.

Un anumit Jean Leon, care se dice a fi comis lesă majestate și care a fost judecat la morțe, Ludovic îi schimbă sentința, ordonându să i se scotă ochii. Înțelegendu însă, că operațiunea n'a succed și că respectivul încă tot vede, trimise nisce șbir să se convingă despre starea lucrului, ordonându-le însă, că decă cumva vede încă, să i scotă chiar de tot.

Der pe cât era de drastic în apucăturile sale feroce, pe atata era de bun și marinos în alte împrejurări.

Voindu să mergă odată la vânătoare, întrebă pe astrologul său, decă va fi timp frumos? Răspunsul fu afirmativ și astfel regele se duse la vânătoare. Pe drum însă întâlni un cărbunar, care îi preșise în timpul cel mai scurt o ploă torențială.

Nu cred, der după două ore se întorse cu întrăgă suita udați de tot.

— „Să vină cărbunarul“, ordonă regele; „el se pricepe mai bine la profetii, ca astrologul“.

Cărbunarul veni.

— „Amicul meu“, îi duse regele, „cum se face, că tu cunosc vremurile mai bine ca acăstă dom, care în viața lui s'a ocupat numai cu planetele?“

— „Sire“, răspuse cărbunarul, „eu nu sciu nici scrie, nici ceti, căci la școlă nu am fost, sunt un simplu țeran, der am și eu un astrolog în serviciul meu.“

— „Cine este acela?“

— „Măgarul meu“.

— „Ce? Măgarul tău?“

— „Da, Sire! Când e să vină ploă, își deschide urechile, merge încet și umblă să se frece de pereți și de pomi. După aceste presemne v'am preșit ploă“.

Regele din acelu minut își demisionă astrologul, er cărbunarului și măgarului său le făc o pensiune pentru susținerea vieții, informându se de aci înainte dela ei asupra timpului.

unde au rămas peste totă iernă neobservate de nimeni. Primăvera, când omeni se apucară se desgrope vițele și să pună erăși via în ordine, se găsiră câte-va ciorchine de struguri conservați așa de bine și în stare atât de proșpă, ca și cum numai atunci s'ar fi copleșit. De aci conchise proprietarul viei, că strugurii s'ar pute bine conserva în pământ și încă în același an a și făcut o probă. Pe timpul culesului de vi, el săpă o gropă într'un loc uscat și cam ridicat. Gropa era săpată între două vițe de via, pe care ciorchinele de struguri încă nu erau pe deplin copleșite; în lungime și afundime grupa avea 15 metri, er lată era de 0.75 metri. Frunzele și crengile cele sterpe le culese și rătăză toate bine, dela crengile cu ciorchine de asemenea rătăză vîturile. În gropă, implântă pari împrejurul pereților și apoi încovoia crengile cu ciorchinele cu struguri spre gropă și vîturile lor le legă de pari, der așa, ca ciorchinele cu struguri nici să nu se atingă de pământ. Peste grupa a pus un coperiș de scânduri, de-a-upra căruia a așezat un strat de pământ gros de 50 cm., pe care l'a bătucit bine, pentru ca să nu potă străbate mult aer în lăuntru. Prin luna lui Mărțisor, când a desgropat grupa, găsi ciorchinele de struguri în stare tocmai așa de proșpă, ca și în Octomvre, când le-a îngropat.

*

Culegerea și păstrarea pomelor. Pomele, ce voim a-le păstra peste iernă, nu este bine să le lăsam pe pom până când se coc tare, ori până când cad jos, deorece pomele copleșite prea tare se putredesc curându. Mai bine este, decă le culegem atunci, când sunt aproape de cocere. Culegerea lor trebuie să se întemple dimineața, până când aerul n'a început a se încălzi; trebuie însă cu toate acestea să așteptăm până se sbicesce roua pe ele, căci în casă contrar pomele se mucesc. Nu este nici odată permisă a scutina pomul, căci în casul acesta pomele călute jos se vatemă și prin acăsta se predispun pentru putredire. Trebuie deci să culegem pomele cu mână, er unde nu ajungem cu mână, ne folosim de forfecile de rătăză, cu ajutorul căroră tăiem coda pomelor și lăsam, ca acestea să cadă într'un rociu, sau într'o pânzatură, ce o așezăm de desubtul lor. După acestea, așezăm frumos pomele în grămejore mici și la un loc răcoros, le acoperim apoi cu paie sau cu plavă, pentru ca să asude și prin acăsta să se cocă și mai bine. După acăsta le ștergem frumos și le așezăm în cămară sau într'o pivniță uscată. Trebuie apoi să băgăm de sēmă, nu cumva să înghețe, și din când în când să alegem cele putrede dintre cele sănătoșe. Decă avem pome multe de tot, atunci putem să le așezăm într'o gropă, ai căreia pereți sunt obduși cu scânduri. Gropa o umplem cu pome, o acoperim bine și așezăm de-a-supra pământ mult, pentru ca apa să nu răsbească în grupa. Din grupa putem scote pomele numai primăvera. De altmintelea decă avem pome multe, este bine ca să uscăm cât mai multe din ele. Ca să le uscăm, e bine să le curățim de coji și de coceni, simburii de asemenea îi curățim. Așezăm după acăsta pomele pe

ună grătară de nuele, pe care îl lăsam astfel să stea puțin la arșița soarelui. După acesta pomele se bagă în cuptor, unde se uscă și în starea acesta se conservă peste iernă.

MULTE ȘI DE TOATE.

Pantalonii milionarului.

Deună-zi a murit într'un oraș din America un om foarte bogat. El a lăsat după dânsul următorul testament: "Tote moșiile mele le lasă închinător de bine-facere din New-York și Chicago, 60 bani mei în sumă de 1 milion de franci îi dau pentru esposiția americană.

Rudelor mele nu le lasă decât cele 70 de perechi de pantaloni, pe cari iam purtat în anii din urmă. Am 70 de rufe; fiă-care să-și ia o perechi și s'o porțe sănătosă."

Rudele luară fiă-care câte o pereche de pantaloni, der de ciudă, că milionarul și-a bătut joc de ei și nu le-a lăsat de câtă atâtu, s'au adunat pe câmp, au făcut un foc mare și au ars pantalonii.

O singură rudă, un bietu ténér, care nu avea nici o ocupația și abia își pute țiri viața de pe o și pe alta, n'a voit să-și arde perechea de pantaloni, ci s'a dus cu ea acasă.

Se uită bine la ei, și vede că s'au cum rupți; der observă că buzunarele sunt cnsute.

Le desface cu bricégul. Și ce credeți, că a scos din ele? Banonote de hârtie în valoare de 100 de mii de franci.

Bietul ténér era aprôpe să inebunescă de bucuria. Der și-a păstrat fira.

Aușendă rudele de acesta, alergară la câmp să vadă dacă a mai rămas ceva din pantaloni, căci milionarul în toate buzunarele cuse câte atâția bani.

Der n'au găsit decât cenușă.

Acum ténérul a deschis prăvălia, trebuia merge de minune, și e mai bogat decât cele 69 de rufe ale sale.

Lăcustele în China.

În cele mai multe districte ale Chinei, lăcustele fac pustiiri mari. Funcționarii întrebuințază toate mijlocele, ca să înduplece pe deii imperiului să dea ploie. Intre altele ei au oprit de a se mai tăia animale și au lipit pe toate zidurile orașelor afișuri mari, prin cari opresc pe ômeni de a omori brôscele. În unele ținuturi, funcționarii au trimis deputați pe vârfurile delurilor, cu înscrisurile să prindă un fel de animale numite de Chinezii "bălauri". Aceste animale sunt mai mari ceva ca lăcustele; au o lungime de unu decimetru, pe spate sunt negre, ér pe burtă roșii. Despre ele se crede, că pot aduce ploie. Dacă cineva e atât de fericit să potă prinde vr'unu astfel de animalu, îl pune repede într'o cutie de porțelanu. Apoi din locul, de unde a fost prinsu, îl duc cu mare pompă până la biserică din oraș. Procesiunea constă din toți funcționarii din împrejurimi și e însoțită de mii de ômeni. Ajungendă la templu, cutia e pusă pe un altar. Unu profet chinezu țice o scurtă rugăciune și apoi presară de-asupra cutiei prafu de ôse. "Bălaurul" se supără atunci grozav, sparge cutia și sboră spre cer. Peste puțină vreme începe a ploua. Celu puținu așa cred Chinezii. Ei însă nu vedă când "bălaurul" sparge cutia, căci el o sparge fără să observe nimeni, căci are puterea deiasă.

Inmulțirea muscelor.

Experiențele au stabilit, că muscele se înmulțesc în proporția următoare: O muscă ouă în termen de mijloc de 6 orî pe veră; la fiă-care dată produce, una peste alta, 80 ouă. Dacă numai ju-

mătate din ouă ar produce muscoli, cealaltă jumătate din ouă va produce femele, cari tôte împreună, la prima oră, vor produce 3200 musce, dintre cari 1600 femele. O muscă îndată ce pôte sbura este în stare să producă oue. La a doua oră se vor produce 12,400 din cari 6.200 vor fi femei. La a treia oră 99.200 musce, din cari 49.600 vor fi femei. Dacă calculăm înainte până la a 6 oră, cât pôte face o muscă pe veră, vom ajunge a constata, cum că producția muscelor este prodigiôsă. Nici nu pôte fi altfel, când numărul muscelor numai dintr'un oraș nu se pôte calcula. În adevăr observă "Apărătorul Sănătății", ce cifră ar puté precisa numărul muscelor, când numai într'o familie, într'o cămără, într'o cofetărie ori bragagerie, acestu număr este colosalu? Muscele se înmulțesc din ouă, pe cari le depun prin prafu camerilor, bucătăriei, prin crăpăturile și alte locuri retrase din aceste încăperi. Oule se clocesc singure și trec prin schimbările, ce încercă până ajung, dela verme la muscă, în acele crăpături și prafu, numai grațiară rarelor inspecțiunî ce gospodina face servitorilor și puturoșiei acestora.

Sciri comerciale.

B.-Pesta, 24 Septemvre. Din cauza serbătorilor ovreesol mișcarea în produse n'a fost animată. În manufacturi, negoțu moderat. Numărul a început a se mai scumpi, pentru-că prin provinția se ceru prețuri mai însemnate. Procentele 4 la sută.

Cereale. Pe piețele esterne prețurile variază foarte puțin. Pe pița de aici a se vedé prețurile de mai jos.

Victuale. Oule s'a scumpit 38-40 la 1 fl., lada prima 1440, cu 35-36 fl. Paseri: gâsca tăiată 4-5 fl., vii 5-50-6 fl., grase 250, 280 fl., pui 70 cr., 1-10 fl., rața 140-180 fl., curci 350-450 fl. tôte cu perechea. - Untu topit 70-75 fl., prospetu 90-100 fl. suta de kilogr. Viței, marfă bună, puțină s'au plătit vii cu 43-45 kilogr.

Păstioșe. Fasolea albă 6 fl., lintea, calitate slabuță 2 fl., macul 25-28 fl., hrișca 4-45-4-75 fl., sémântă de cânepă 9-50-10 fl. pr. suta de kilogr.

În pei s'a restrinsu negoțu numai pe lângă pei de miel, de oia lipsesc. S'au vëndut 22,000 bulgare cu 100-110 fl., 12,000 mazedouene cu 102 fl., 7,000 stogôșe cu 115 suta de bucăți și 2%.

Negoțu de lână neînsemnat. Notéză fină de postavu 210-212 fl., mijlociă fină de materiă 125 fl. mijlociă 102-103 fl., de miel de mijloc și fină 107-230 fl., lânuri spalate pentru fabrici 175-312 fl.

Peile uscate au avut prețu bun. Boi prima, grei 84-88 fl., de vaci ung. 84-86 fl., germane 86-90 fl., pitlingi 90-100 fl., kveip 130-135 fl. - suta de kilogr.

Viena. Oue 35-35 1/2 la 1 fl. lada, alese 37 fl.

Cursul losurilor private

din 28 Sept. n. 1892.

Table with columns: loc, cump., vinde. Includes entries like Basilica, Creditu, Clary 40 fl. m. c., Navig. pe Dunare, etc.

Calendarul septemanei. Table with columns: Septemvre, Măslaru, Sorele, Călend. Gregorian, Călend. Iulianu. Lists dates from 20 to 26 Sept.

Bursa de mărfuri din Budapesta

din 28 Sept. n. 1892.

Table of market prices for various goods like grain, oil, and sugar. Columns include Séminte, Calitatea, Pretul per 100 kilogr., and Cursul.

Prețurile cerealelor din piața Brașov.

din 31 Septemvre 1892.

Table of grain prices in Brașov. Columns: Măsură sau greutatea, Calitatea, Valuta austr. (fl. cr.).

Bursa din București

din 28 Sept. n. 1892.

Table of stock market values in Bucharest. Columns: Valori, Cursuri, Câmp. Lists various bonds and bank shares.

Tergul de rimători din Steinbruch. La 26

Sept. n. starea rimătorilor a fost de 133,838 capete, la 27 Sept. au intrat 1707 capete și au eșit 1941 rămânendă la 28 Sept. unu număr de 131,599 capete. - Se notéză: marfa ungresă veche, grea dela - până la - cr. marfa ungresă tineră grea dela - cr. până la 45 cr., de mijloc dela 45 - cr. până la 46 - cr. ușoră dela 46 - cr. până la 47 cr. - Marfă țerănescă grea dela 42 până la 43 cr. - de mijloc dela 43 cr. până la 44 cr. ușoră dela 45 - cr. până la 46 cr. - Marfă de România Bákony de grea dela - cr. până la - cr. transito mijlociă grea dela - cr. până la - cr. insă transito ușoră dela - cr. până la - cr. transito dto țepôsă grea dela - cr. până la - cr. transito mijlociă dela - cr. până la - cr. Marfă sêrbescă grea dela 43 44 cr. transito, mijlociă grea dela 43 1/2 - 44 1/2 cr. transito ușoră de la 43 - 45 - cr. Porci îngrășați de unu anu dela - cr. până la - cr., îngrășați cu cucuruz dela - cr. până la - cr., îngrășați cu ghindă dela - cr. până la - cr. Cântăriți la gară cu 47.

Cursul pieței Brașov

din 1 Octomvre et. n. 1892

Table of exchange rates for various currencies and goods in Brașov. Columns: Val. austr., Vând., etc.

Cursul la bursa din Viena

din 30 Septemvre a. c. 1892

Table of exchange rates in Vienna. Columns: Val. austr., Cursuri. Lists rates for gold, silver, and various bonds.

Verfälschte schwarze Seide. Man verbrenne ein Mästerchen des Stoffes von dem man kaufen will, und die etwaige Verfälschung tritt sofort zu Tage: Echte, rein gefärbte Seide fränselt sofort zusammen, verläßt bald und hinterläßt wenig Asche von ganz hellbräunlicher Farbe.—Verfälschte Seide (die leicht speckig wird und bricht) brennt langsam fort, namentlich glimmen die „Schußfäden“ weiter (wenn sehr mit Farbstoff erschwert), und hinterläßt eine dunkelbraune Asche, die sich im Gegensatz zur echten Seide nicht fränselt, sondern krümmt. Zerdrückt man die Asche der echten Seide, so zerfällt sie, die der verfälschten nicht. Die **Seiden-Fabrik G. Henneberg** (K. u. K. Hofliefer.), **Zürich** versendet gern Muster von feinen echten Seidenstoffen an Jedermaann, und liefert einzelne Roben und ganze Stücke porto- und zollfrei in's Haus.

Nr. 19—1892.

932,1—1.

Concursu.

Pentru ocuparea postului de învățător în clasa I la școla confes. gr. cath. din Rodna-vechiă, dotat cu un **salaru anualu de 300 fl. v. a.** prin acesta se escrie concursu cu terminu până în **15 Octomvre a. c.** Doritorii de a-lu ocupa se-și trimită suplicile lor înstruite după lege, la președintele acestui senatu școl. până la terminulu amintitu mai susu.

Din ședința senatului școl. confes. gr. cath.

Gerasimu Domite,
președinte.

Silvestru Mureșianu,
secretaru.

SCHLICK Turnătoria de feru și fabrica de mașini
SOCIETATE PE ACȚII IN BUDAPESTA

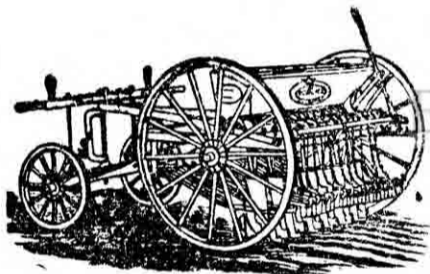
FABRICA ȘI BIROULU CENTRALU:
VI., Kulsö ráczi-ut

BIROULU IN ORAȘU ȘI DEPOSITULU:
VI., Podmaniczky-uteza 14,

Filiala depositului: VIII., Kerepesi-ut 77 sz.

Garnituri de treieratū cu aburū și cu vĕrtejū (Göpel),
mai departe

Pluguri cu 2 și 3 feare patent. SCHLICK
distinse cu mai multe premii din cele mai mari

Pluguri Rayol patent,
Pluguri cu unu feru sistemulū Rayol,
originale **Schlick** și sistemū **Vidats.**
Unelte pentru lucrarea pământului,
grape și spărgători de bulgări.

Mașini de semănatū în rânduri „**HALADAS**“, patentate **Schlick.**
și tōta mașinele agricole.

Mori pentru curățitulū cerealelorū, mașini pentru prepararea nutre-
tului, mori pentru urutū.

Mașini originale americane pentru legatū snopii și mașini pentru co-
situlū bucatelorū, mașini de cositū erva, drumuri de feru transportabile
pentru câmpu etc.

Prețurile cele mai eftine. — Condițiuni favorabile pentru plată.
8.0.18—17. **Prețuri-curente la cerere gratis și franco.**

Dintre tōte hărtiile pentru
țigarete este recunoscută de cea
mai bună hărtia de țigarete **ve-**
ritabilă frantuzescă

„Le Gloria“

fabricațiunea d-lorū
JOSIFU BARDOU & FILS in
PERPIGNAN—PARIS.

60 medalii de aurū, 16 diplome de onōre mari, 20 diplome
„Hors Concours“.

„Le Gloria“ este hărtia, care în finețā și bunătate
intrece tōte celelalte hărtii de cigarete ce esistă.

„Le Gloria“ este numai atunci veritabilă, decă fiă-
care cārticică portă firma **IOSIFU BARDOU & FILS.**

„Le Gloria“ se efectuēzā cu marginele netede seu
crestate (perforate.)

„Le Gloria“ se efectuēzā și ca **tuburi** și adecā într'o
calitate neintrecutā de fină.

„Le Gloria“ este de cāpētātū în **Brașovū** la tōte
marchetāniile și bācāniile en-gros, precum și la fiă-care
debitantū mai bunū de tutunū.

855.—15

ANUNCIU.

Am onōre a incunosciința On. publicū și On. mea clientelā,
că **mī-am strāmūtātū locuința** în **Strada Orfa-**
nilorū (Scheilorū) Nr. 29 (iu casele D nei Eufrosina Ioanū G.
Ioanū) unde se aflā și

Atelierulū meu de pantofăria.

Imī iau voiā totodatā a face cunoscutū On. publicū, că după
o esperiență de mai mulți ani ca **callă în Bucuresei** soui
confeționa după măsurā tōte soiurile de încălțăminte, din ma-
terialū de prima calitate, durabile, exteriorū elegantū și cu
prețuri moderate.

Ātragū deosebita atențiune a onor. publicū asupra **lucrā-**
rilorū mele de luxū, cari suntū de-o confețiuone elegantā
și cu gustū.

Cu inaltā stimā,

Vasile Ocășianu,

măestru pantofaru.

926,3—3.

Frații Simay

Brașovū, Tĕrgulū Grāului Nr. 3.

Trosouri complete pentru mirese; depositū de **albituri** și
pānzării de masā; asortimentū bogatū de **confețiuoni pentru**
dame; articole de modā indigene și strĕine. Se primescū
comande pentru **vestminte de dame și de bărbați**, cari se
vorū esecuta cātū se pōte de cu gustū, și punctualū cu
prețuri moderate.

931,14—1.

APA MINERALĂ

ERDŐVIDÉK-BAROSS

aprobatā prin inaltulū decretū ministerialū Nr. 88/783
din 6/12 1891.

Sursa Erdővidék—Baross, este de numēratū între cele mai cu-
rate ape minerale alcaline, feruginōse și acido carbonice. Grațiu acestei
composițiuni chimice și a gustu lui seu plăcutū, această apă, **amestecatā**
cu vinū este o **bĕturā plăcutā și rĕcoritōre la masā și în timpū de**
epidemiā, o excelentā bĕtura higienicā menitā a inlocui apa de bĕutu.

Apa minerală Erdővidék—Baross este recunoscutā ca una ce
măresce pofta de mănōare, activēzā digestiunea, este de o **eficacitate**
incomparabilā în afecțiunile stomacului și rinichilor și influințēzā în
modū satisfăcētōrū asupra regulatei funcționării a organelorū urinare.

Persōnele anemice și în stare de slăbiciune găsescū în această
apā unū fortifiant excelentū din cauza ferului ce cōține.

În afecțiunile căilorū respirātōre, reumatismū muscularū și în
diferite stări de slăbiciune a nervilorū, întrebuițarea ei este însoțitā
de rezultate eclatante.

Amestecatā cu sucū de lămāie seu siropū de smeurā, ea este
recomandabilā, ca es-elență limonadā gustōsā rĕcoritōre și higienicā.

Apa Baross „ERDŐVIDÉK“ în Transilvania este de găsitū
la bācānia lui

CAROLŪ IRK, str. Porții Nr. 65

precum și la d. d.: **Duschoiu Iohann & Sohn, Karl**
Töpfner, Josef Scheser, Anton Zeriff, M. Zeriff, Anton
Bede, Iohann Nagelschmidt și Fritz Geisberger.

Prețulū unei sticle **1 litru, 6 cr.**

910,—6

Avisū d-lorū abonați!

Rugām pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei
sē binevoiascā a scrie pe couponulū mandatului postalū și numerii
de pe fāșia sub care au primitū diarulū nostru până acuma.

Domnii, ce se abonēzā din nou, sē binevoiascā a scrie adresa
amuritū și sē arate și posta ultimā.

Administraț. „Gaz. Trans.“